

**PREPORUKE ISTOČNOJ SRBIJI U
USPOSTAVLJANJU I IZGRADNJI LOKALNIH AKCIONIH GRUPA
U ODNOSU NA EU INTEGRACIJE**

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Autor:
ak.spec. Ivana Stefanović Ristin
Maj 2018.

Uvod.....	3
1. LEADER principi.....	5
2. Regulativa za LEADER.....	6
2.1. Regulative koje se primenjuju na države članice EU	6
2.2. Regulative koje se primenjuju na zemlje kandidate.....	6
2.3. Regulativa u Republici Srbiji	7
3. Zainteresovane strane	8
3.1. Upravljačko telo (Ministarstvo)	8
3.2. Upravljačko telo i njegova upravljačka uloga u okviru LEADER-a	9
3.3. Agencija za plaćanja	9
3.4. Lokalna akciona grupa (LAG).....	9
4. Okvir za razvoj partnerstva.....	11
5. Rodna ravnopravnost u okviru LAG.....	14
6. Osnovni elementi LAGa	15
6.1. LAG teritorija	15
6.2. Aktivnosti LAG	20
7. PREPORUKE ZA DALJI RAZVOJ LEADER I LAGa U BORSKOM I ZAJEČARSKOM OKRUGU	21
8. Anex: Nacrt Pravilnika o podsticajima za pripremu lokalnih strategija ruralnog razvoja partnerstava za teritorijalni ruralni razvoj (LEADER pristup)	26

UVOD

Sa namerom da ojačamo raspoložive kapacitete u ruralnom razvoju Republike Srbije, i izgradimo efikasno partnerstvo između donosioca odluka i pojedinaca u procesu ruralnog razvoja, potrebno je da razvijemo i alate koji će nam omogućiti da izađemo izvan dosadašnjih suženih okvira i iskoračimo ka razvoju zajednice u celini. Ovo je dvosmerni proces koji iziskuje napore i angažovanje velikog dela aktera zajednice.

LEADER pristup se fokusira na stvaranje sub-regionalnih partnerstava aktera zajednice između javnog, privatnog i civilnog sektora, kao i kreiranje i implementaciju strategija lokalnog razvoja od strane tih partnerstava. On predstavlja integralni deo IPARD II Programa Republike Srbije za period 2014-2020.

Šta se od nas očekuje, koja je naša uloga i koji su njeni elementi koji će doprineti efikasnijem i delotvornijem ruralnom razvoju ?

Jasna uloga. Građanima treba da bude jasno čime se bavi LAG, koja je to poluga u inicijativama i uticaju na donošenje odluka na regionalnom ili lokalnom nivou razvoja. Ovo je polazni osnov i pitanje koje daje jasne smernice za interesno povezivanje, aktivno učešće, uspostavljanje partnerstva i saradnje u zajednici.

Integrirani pristup razvoju. Kada se pristupi izradi strategija lokalnog razvoja razvoj, treba primeniti integrirani pristup i u odnosu na opštinske aktivnosti vezane za ruralni razvoj i lokalno partnerstvo.

Otvoreni procesi informisanja, konsultacija i participacije. Lokalne akcione grupe treba da se usredsrede na jasan i otvoren proces informisanja i javnih konsultacija vezanih za svoje aktivnosti u lokalnom razvoju. Podsticanje konsultacija i učešće širokog partnerstva i donosioca odluka u zajednici je posebno važno u oblikovanju, implementaciji i monitoringu politika LSRR strategije. Proces konsultacija i participacije treba da bude stvaran, a ne načelan. Potrebno je da učesnici u strateškom planiranju i procesu implementacije zaista slušaju jedni druge i iznalaze načine za pomirenje međusobnih razlika, kao i da nađu praktična rešenja za probleme koji se javljaju.

Izgradnja kapaciteta. U ruralnom razvoju su neophodne promene. Promene se uglavnom odnose na privredne aktivnosti, uticaj donosioca odluka, metoda uključivanja zainteresovanih strana itd. Promena znači i lično prilagođavanje za one koji u njoj učestvuju. Prilagođavanje nije lako i ono zahteva nove stavove, nove veštine, nove resurse. Dakle, jačanje naših kapaciteta ne zavisi samo od nužnih sistemskih promena, već i od jačanja kapaciteta pojedinaca i organizacija da sarađuju, uspostavljaju dogovore i na promenu reaguju. Potreba za izgradnjom kapaciteta jednaka je i za sve one koji vode lokalnu akcionu grupu ili upravljaju pojedinim institucijama i organizacijama članica akcione grupe.

Vreme, upornost i istrajnost. Stvaranje efikasnih i operativnih odnosa između partnera u lokalnoj akcionoj grupi, posebno i u odnosu na organe vlasti, ne može se postići preko noći. Ono zahteva vreme, strpljenje i upornost da se stvore efikasni sistemi, izgradi poverenje,

razviju lični kontakti i partnerski odnosi. Ovo je kontinuirani proces koji će trajati u godinama koje dolaze, ali će davati rezultate.

Umrežavanje i saradnja. Neophodno je da lokalne akcione grupe Republike Srbije i ostala sub-regionalna partnerstva razmenjuju iskustva i oprobaju svoj zajednički uticaj na ukupni razvojni proces u ruralnim područjima. Ovakvo umrežavanje podržava se na nivou Evropske unije kroz Evropsku mrežu za ruralni razvoj i preko Evropskog LEADER udruženja za ruralni razvoj (ELARD).

LEADER treba da bude efikasan model ruralnog razvoja i u Republici Srbiji, koji bi svojim pristupom i dosadašnjom praksom zemalja EU, povezivao različite sektore lokalnog, regionalnog nivoa, kao i stvaranje aktivnog međusektorskog partnerstva na nacionalnom nivou. Uz kapacitete, osnovnu infrastrukturu i ulogu LAG-ova može se dostići pozitivan integrisani i inkluzivni pristup lokalnom razvoju, izgraditi kapacitet donosioca odluka kako bi se doprinelo efikasnijem ruralnom razvoju Republike Srbije.

Očekuje se otvorena podrška, povezivanje ključnih resursa i stvaranje efikasnih partnerstava baziranih na LEADER principima u ruralnim sub-regionima, koji će se nadovezivati na sve što je već do sada na ovom planu učinjeno. Ovakvom podrškom treba upravljati tako da se omogući da partnerstva i strategije lokalnog razvoja nastaju odozdo ka gore, sa istinskom ravnotežom između javnog, privatnog i civilnog sektora.

LEADER je skraćenica koja označava „vezu među aktivnostima razvoja ruralne ekonomije.“ To je metod pokretanja i iskorišćenja potencijala ruralnih zajednica u razvoju svog područja, značajno efikasniji nego uobičajene mere dosadašnjeg razvoja. Iskustvo je pokazalo da LEADER može doneti značajne promene u životu ljudi u ruralnim područjima, posebno u zaštićenim područjima.

LEADER je prvi put uveden 1991. godine kao Inicijativa zajednice (Community Initiative) za inovativne pilot-projekte koji podstiču ruralni razvoj i koji se finansiraju iz Strukturnih fondova (Structural Funds). Inicijativa zajednice trajala je tri programska perioda i za rezultat imala tri generacije: LEADER I (1991–93), LEADER II (1994–99) i LEADER+ (2000–06). U ovom obliku, LEADER je bio implementiran kao takozvani „stand-alone“ ili „nezavisni program“, koji je podsticao efekte nacionalnih poljoprivrednih i ruralnih razvojnih programa. Tokom ovih godina, uspostavile su se inicijative i lokalne akcije u mnogim ruralnim oblastima Evrope. Uspeh LEADER-a tokom njegovog prvog programskog perioda, doveo je do proširenja geografske pokrivenosti, povećanja broja lokalnih akcionih grupa, LAG-ova, koje su dobile podršku, kao i budžetska sredstva Evropske unije alociranih LEADER-u.

Od ukupno 217 LAG-ova koji su dobili podršku u visini od 450 miliona evra iz budžeta Evropske unije, LEADER je do te mere pokazao progres da je uključivao 893 LAG-a u Evropskoj uniji – EU-15 (+250 LAG-ova u državama novim članicama EU između 2004–2006. godine) i s ukupnim budžetom u visini 2,1 milijarde evra u svojoj LEADER+ fazi. Već tokom 2007. godine, LEADER je postao osnovni deo politike ruralnog razvoja u Evropskoj uniji, s ukupnim budžetom od 5,5 milijardi evra, što je predstavljalo 6% ukupnih sredstava Evropskog fonda za ruralni razvoj (EAFRD).

LEADER je zatim postao sastavni deo ruralnih razvojnih programa (RDP) u svim zemljama članicama EU.

1. LEADER PRINCIPI

Suštinski elementi LEADER-a, poznati kao ključni principi, sadržani su u regulativi Evropske unije (član 61, Regulative EC 1698/2005). Primenjivanje ovih principa od ključnog je značaja za ostvarivanje punog potencijala LEADER pristupa.

LEADER govori o tome kako, a ne šta treba raditi. Sastoji se od sedam osnovnih elemenata odnosno načela koja treba slediti u celosti, a ne pojedinačno:

1. Strategija lokalnog razvoja zasnovana na oblasti (LSRR)– za subregionalne ruralne oblasti. LSRR je fokusiran na obraćanje pažnje na potrebe ljudi na specifičnoj teritoriji, na boljem iskorišćavanju lokalnih resursa, na horizontalnoj integraciji lokalnih aktivnosti, na zajedničke identitete i na zajedničku viziju za datu oblast.

2. Lokalna javno-privatna partnerstva – Lokalne akcione grupe (LAG-ovi), a čine ih zainteresovane strane sa LAG teritorije iz javnog, privatnog i civilnog sektora, koje saraduju između sebe po međusobno dogovorenim uslovima, u cilju ostvarivanja dogovorenih ciljeva zasnovanih na odluci o osnivanju/statutu.

3. Pristup „odozdo-nagore“ – Ovaj pristup uključuje izradu i implementaciju strategija lokalnog razvoja i moć odlučivanja lokalnih akcionih grupa. To znači da strategija predstavlja odraz lokalnih razvojnih potreba i resursa onako kako su to odlučili ljudi koji žive i rade u datoj ruralnoj zajednici.

4. Multisektorski pristup– Učešće različitih ekonomskih, socijalnih, kulturnih i ekoloških aktera i sektora u dizajniranju i implementaciji integrisanog paketa akcija i projekata, kreirajući rešenja koja oni ne mogu ostvariti sami ili samo svojim radom. Multisektorski pristup povećava lokalni potencijal za inovaciju i ostvarivanje zajedničkih interesa.

5. Inovacija – Inovacija podrazumeva davanje novih odgovora na postojeće probleme i izazove ruralnih oblasti, dodavanje vrednosti i poboljšanje konkurentnosti ruralne oblasti. Inovacija, pored toga, zahteva realno učešće, otvorenost za sticanje novih znanja, integrisanje novih iskustava i znanja stečenih u postupku implementacije lokalne strategije, saradnju i umrežavanje.

6. Saradnja – između lokalnih akcionih grupa na specifičnim projektima, doprinosi lokalnom razvoju kroz razmenu iskustava i povezivanje resursa. Projekat saradnje može da uključi jednu ili veći broj lokalnih akcionih grupa iz iste države članice (takozvana: interteritorijalna saradnja) ili iz najmanje dve države članice, ili može takođe da uključi saradnju lokalne akcione grupe iz EU sa sličnim grupama u trećim zemljama koje koriste pristup sličan LEADER pristupu (transnacionalna saradnja).

7. Umrežavanje – uključuje razmenu dostignuća, iskustava, znanja i veština između LEADER grupa, ruralnih aktera, administracija i organizacija uključenih u ruralni razvoj na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, bilo da je reč o LEADER korisnicima ili ne.

Najvažnije je da se svih sedam LEADER principa primenjuje istovremeno, kao LEADER pristup, kako bi se u potpunosti iskoristila dodata vrednost. Izostavljanje ili parcijalno pozivanje na bilo koji od datih elemenata, može umanjiti njegovu efektivnost i dovesti do nezadovoljavajućih rezultata u održivom razvoju.

2. REGULATIVA ZA LEADER

Kao i u slučaju svih inicijativa za određene politike, postoje pravila za implementaciju LEADER-a i suštinski je bitno usaglasiti se s tim pravilima, ukoliko želimo da naš pristup bude uspešan. Zbog toga se u daljem tekstu daje pregled glavnih tačaka regulativa koje se primenjuju na države članice EU i zemlje u procesu pristupanja EU.

2.1. REGULATIVE KOJE SE PRIMENJUJU NA DRŽAVE ČLANICE EU

Za države članice Evropske unije, postoje dve glavne regulative relevantne za LEADER:

EAFRD okvirna regulativa: Regulativa Saveta EC br. 1698/2005 o podršci ruralnom razvoju Evropskog fonda za ruralni razvoj, koja definiše uloge i ključne odgovornosti Upravljačkog tela i drugih institucionalnih struktura u sferi ruralnog razvoja, uključujući i implementaciju LEADER pristupa. Pored toga, pruža definicije elemenata – principa LEADER-a, lokalnih akcionih grupa – LAG-ova i saradnje.

EAFRD implementaciona regulativa: Regulativa Komisije EC br.1974/2006 definiše detaljna pravila za primenu okvirne regulative prethodno pomenute regulative br. 1698/2005, navodeći kriterijume u vezi s veličinom, tekućim troškovima i drugim aspektima LAG-a.

2.2. REGULATIVE KOJE SE PRIMENJUJU NA ZEMLJE KANDIDATE

Zemlje kandidati za sticanje statusa članica Evropske unije, mogu pristupiti fondovima EU kroz instrument podrške, posredstvom regulativa koje odražavaju aspekte regulativa za države članice Evropske unije.

IPA regulativa: Uredba (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Saveta od 11. marta 2014. o uspostavljanju instrumenta prepristupne pomoći (IPA II).

IPA implementaciona regulativa: Uredba Komisije (EU) br. 447/2014 od 2. maja 2014. o posebnim pravilima primene Uredbe (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Saveta o uspostavljanju instrumenta prepristupne pomoći (IPA II).

Podaci o LEADER-u u državama članicama Evropske unije u periodu 2007–2013: Najmanje 5% EAFRD – ukupnog doprinosa, rezervisano je za LEADER osovinu (taj procenat niži je za države nove članice (2,5%)).

U proseku, LEADER predstavlja 6% EAFRD doprinosa i za nacionalne Programe ruralnog razvoja, udeo LEADER-a kreće se u rasponu od 2,3% (Rumunija) do 11,3% (Španija). Na

nivou Evropske unije, „Implementacija strategija lokalnog razvoja“ spada u red 10 najvažnijih mera u pogledu budžetske alokacije ukupnog EAFRD doprinosa (4%). Do 2009. godine, ruralna teritorija koju su pokrivali LAG-ovi, premašivala je 60% ukupne ruralne teritorije u najvećem broju država članica. Prosečna veličina LAG teritorije u Evropi iznosi 1.233 km². Prosečno najveće LAG teritorije nalaze se u Finskoj (5.385 km²), dok su prosečno najmanje teritorije na Malti (89 km²). Prosečna LAG populacija na nivou Evropske unije, broji 50.420 stanovnika, dok se prosečan broj stanovnika kreće u rasponu od 18.922 (Estonija) do 113.294 (Holandija).

2.3. REGULATIVA U REPUBLICI SRBIJI

U trenutku pisanja ovih Preporuka, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u procesu izrade Pravilnika o podsticajima za pripremu lokalnih strategija ruralnog razvoja partnerstava za teritorijalni ruralni razvoj (LEADER pristup). Ovim pravilnikom bliže se propisuju vrste podsticaja za podršku programima koji se odnose na Pripremu lokalnih strategija ruralnog razvoja partnerstava za teritorijalni ruralni razvoj LEADER pristup (u daljem tekstu Podsticaji), uslovi, način za ostvarivanja prava na podsticaje o obrazac zahteva za ostvarivanje prava na podsticaje, kao i maksimalni iznosi podsticaja po korisniku i po pojedinoj vrsti podsticaja. Nacrt Pravilnika dostavljen je kao Aneks ovih Preporuka.

3. ZAINTERESOVANE STRANE

Tri karakteristične zainteresovane strane imaju odgovornost za praktičnu stranu implementacije LEADER-a: Ministarstvo odgovorno za ruralni razvoj, koje se naziva „Upravljačko telo“ za program ruralnog razvoja, Agencija za plaćanje i lokalne akcione grupe, LAG-ovi.

3.1. UPRAVLJAČKO TELO (MINISTARSTVO)

Države članice Evropske unije moraju imenovati Upravljačko telo za upravljanje programom, odnosno programima ruralnog razvoja, koje deluje na nacionalnom ili regionalnom nivou, u zavisnosti od specifičnog programa ruralnog razvoja. Kada se radi o zemljama kandidatima, kao što je Republika Srbija, u okviru IPARD-a, specifične uloge Ministarstva odgovornog za ruralni razvoj, Agencije za plaćanja i drugih implementacionih tela definisane su u Sektorskom sporazumu (Sectoral Agreement) između Upravljačkog tela i Evropske komisije (Generalna direkcija za poljoprivredni i ruralni razvoj - Directorate General Agriculture and Rural Development – DG AGRI). Odgovornosti Upravljačkog tela uključuju sledeće aspekte:

- Obezbeđivanje selekcije operacija i podrške za finansiranje u skladu sa kriterijumima definisanim u programu ruralnog razvoja;
- Razvijanje i održavanje sistema statističkih informacija za potrebe praćenja i evaluacije;
- Obezbeđivanje informacija korisnicima u vezi sa njihovim operativnim obavezama, uključujući računovodstvo i obezbeđivanje podataka;
- Evaluacije programa u skladu sa zajedničkim okvirom za monitoring i evaluaciju (CMEF);
- Vođenje Komisije za monitoring i obezbeđivanje informacija i dokumenata neophodnih za monitoring implementacije programa;
- Obezbeđivanje ispunjenja obaveza publiciteta;
- Izrada godišnjeg izveštaja o ostvarenom progresu za dobijanje odobrenja od strane Komisije za monitoring, koji se, potom, podnosi Komisiji, i
- Pružanje informacija Agenciji za plaćanje o procedurama i kontrolama.

Za zemlje-kandidate, slične odgovornosti su u rukama za to određenog Upravljačkog tela.

3.2. UPRAVLJAČKO TELO I NJEGOVA UPRAVLJAČKA ULOGA U OKVIRU LEADER-A

Selekcija individualnih LAG-a za implementaciju lokalnog ruralnog razvoja predstavlja vrlo bitnu nadležnost i odgovornost Upravljačkog tela (UT) u postupku implementacije LEADER-a. Selektovani LAG-ovi trebalo bi da imaju sledeće kompetencije (Reg.EC 1698/2005, član 62):

- Da predlažu integrisanu strategiju lokalnog razvoja zasnovanu na LEADER elementima;
- Da zastupaju partnere iz raznih socio-ekonomskih sektora: poslovnog, javnog i civilnog, na datoj teritoriji;
- Da pokažu da su sposobne da definišu i implementiraju strategiju lokalnog ruralnog razvoja za datu oblast.

3.3. AGENCIJA ZA PLAĆANJA

Agencija za plaćanje (u Srbiji je to sada Uprava za agrarna plaćanja) je sastavni deo upravljačke strukture (Reg. EC 1290/2005, i Reg. kom. EU br. 65/2011). Plaćanja prema korisnicima sredstava obavlja ovaj organ, a ne sam LAG, na osnovu projektne selekcije koju izvrši LAG. Agencija za plaćanja može imati i širu ulogu, u zavisnosti od toga koliko joj zadataka delegira Upravljačko telo kao i od uloge LAGa.

Agencija za plaćanja ima ključne zadatke: a) proveru da li su prihvatljivost zahteva i procedure za dodelu finansijske podrške usaglašeni sa pravilima Evropske unije pre odobrenja plaćanja; b) administraciju i računovodstvo stvarnih plaćanja; c) sprovođenje kontrola, provera u skladu sa pravilima Evropske unije; i d) obezbeđivanje odgovarajućeg i blagovremenog izveštavanja kao i validnosti i dostupnosti relevantnih dokumenata.

3.4. LOKALNA AKCIONA GRUPA (LAG)

Lokalna akciona grupa –LAG- je grupa sastavljena od predstavnika tri sektora, javnog, privatnog i civilnog, i to u takvom odnosu da javni sektor ne prevazilazi 50% ukupnih članova.

Lokalna akciona grupa – LAG (član 62, Reg. EC 1698/2005) ima zadatak da identifikuje i implementira strategiju lokalnog ruralnog razvoja (LSRR), donosi odluke o alokaciji finansijskih resursa i upravlja istim unutar LSRR. Stoga bi LAG trebalo da bude sposobna: a) da predloži integrisane strategije lokalnog razvoja zasnovane na LEADER elementima i da bude odgovorna za njenu implementaciju; b) da zastupa socio-ekonomske partnere na teritoriji i u telu koje donosi odluke (po pravilu je to Upravni odbor); i c) da pokaže da je sposobna da implementira strategiju lokalnog ruralnog razvoja za datu oblast, uključujući selekciju projekata za dobijanje LEADER podrške.

Zbog demokratskog legitimiteta, ljudskih, institucionalnih i finansijskih resursa, čvrsto partnerstvo između lokalnih opštinskih vlasti i LAG-ova od vitalnog je značaja za uspostavljanje sistema participativnog upravljanja u ruralnim oblastima. Zastupljenost javnog sektora u LAG-u ne sme biti veće od 50% na nivou donošenja odluka u LAG-u. U okviru asocijacije (organizacije civilnog društva ili nevladine organizacije – NVO), taj se procenat može meriti brojem članova sa pravom glasa, bilo na Skupštini članova ili u Komisiji za donošenje odluka (Upravni odbor).

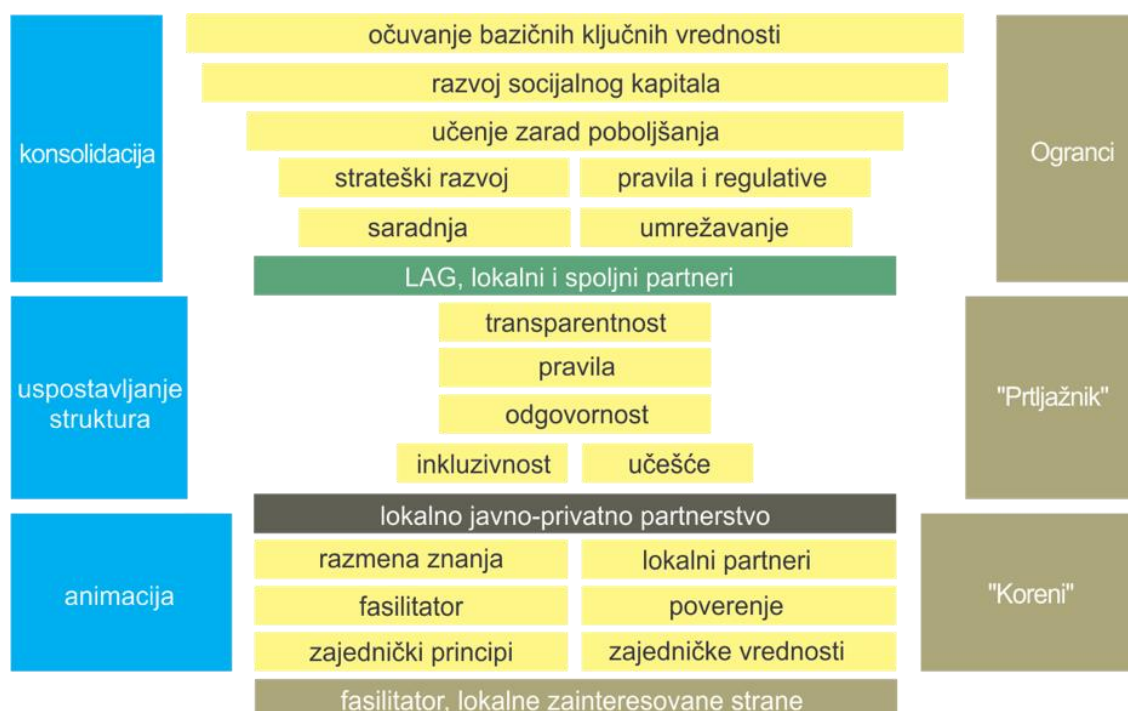
Države članice utvrđuju kriterijume za odabir strategija lokalnog razvoja pod vođstvom zajednice. Strategije lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice bira odbor koji u tu svrhu osniva odgovorno upravljačko telo. Prvi krug izbora strategija lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice završava najkasnije u roku od dve godine od odobrenja sporazuma o partnerstvu sa državom članicom EU. Odlukom koja odobrava strategiju lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice utvrđuju se sredstva za dodeljivanje za svaki od ESI fondova. Odlukom se određuju i odgovornosti za zadatke upravljanja i kontrole u okviru jednog ili više programa koji se odnose na strategiju lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice. Lokalne akcione grupe oblikuju i sprovode strategije lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice. Države članice utvrđuju zasebne uloge lokalne akcione grupe i tela nadležnih za sprovođenje relevantnih programa, za sve zadatke koji se odnose na strategiju lokalnog razvoja pod vođstvom zajednice. Odgovorno upravljačko telo osiguravaju da lokalne akcione grupe odabiru jednog partnera iz grupe kao glavnog partnera u administrativnim i finansijskim pitanjima ili da se udruže u zajedničku strukturu sa pravnim statusom. Zadaci lokalnih akcionih grupa uključuju:

- a) jačanje kapaciteta lokalnih učesnika za izradu i sprovođenje operacija uključujući podsticanje njihovih sposobnosti upravljanja projektima;
- b) sastavljanje nediskriminirajućeg i transparentnog izbornog postupka i objektivnih kriterijuma za odabir operacija/akcija/projekata, u kojima se izbegavaju sukobi interesa, garantuje da u odlukama o izboru najmanje 50% glasova pripada partnerima koji ne pripadaju organima javne vlasti i dopuštaju odabir pisanim postupkom;
- c) osiguravanje usklađenosti sa strategijom lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice prilikom odabira tih operacija, dajući im prednost u skladu sa njihovim doprinosom u ostvarenju ciljeva te strategije;
- d) pripremu i objavu poziva na dostavu prijedloga ili aktuelnog postupka za podnošenje projekata, uključujući utvrđivanje kriterijuma za odabir;
- e) primanje i ocenjivanje zahteva za podršku;
- f) odabir operacija i utvrđivanje iznosa podrške i prema potrebi, podnošenje predloga nadležnom telu radi završne provere prihvatljivosti pre odobrenja;
- g) praćenje sprovođenja strategije lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice i operacija koje su dobile podršku te izvođenje specijalnih evaluacija povezanih sa strategijom lokalnog razvoja kojom upravlja lokalna zajednica.

4. OKVIR ZA RAZVOJ PARTNERSTVA

Izgradnja partnerstva uključuje različite faze razvoja. Slika dole predstavlja „stablo razvoja partnerstva i dobrog upravljanja“. Različiti aspekti i izazovi koji se odnose na dobro upravljanje u svakoj sukcesivnoj fazi razvoja partnerstva.

Stablo razvoja partnerstva i dobrog upravljanja:

Sprovođenje LEADER-a na lokalnom nivou podrazumeva proces koji se sastoji od više faza:

- a) Izgradnja kapaciteta: Ovo je prvi korak u sprovođenju LEADER pristupa na lokalnom nivou. Da bi ovaj inovativni pristup imao uspeha, lokalni učesnici moraju imati ili steći neophodne sposobnosti u pogledu projektnih ideja i tehničkog znanja. Ljudski resursi moraju biti posvećeni određenim aktivnostima i, naravno, steći finansijske veštine za upravljanje ovim aktivnostima. U prošlosti, ovaj proces je često bio vežban po principu "učenje kroz rad". Korišćenje mreža i drugih komunikacijskih instrumenata, je velika pomoć u stvaranju ovakvih kapaciteta, jer ne obezbeđuju samo informacije o LEADER-u već takođe služi da se poveća interesovanje lokalnih aktera u pripremi lokalnih ruralnih razvojnih strategija i sa njim vezanih projekata. Izgradnja kapaciteta nije individualna aktivnost već kolektivna, u kojoj različiti ruralni akteri postaju svesni pristupa i načina njihovog sprovođenja, pa ih prema tome ona osposobljava za širenje, učestvovanje u njemu i sticanje koristi od tog pristupa.

- b) Animacija - Okupljanje lokalnih učesnika: Drugi korak često je organizovanje sastanaka ili seminara, unutar lokalnog područja i kako bi se okupili ključni zainteresovani igrači i pomoglo u generisanju ideja i omogućavanje lokalnim učesnicima da razgovaraju o potrebama njihovog područja na valjanoj osnovi. Ima puno načina za okupljanje lokalnih učesnika: seminari, radionice, javni sastanci, mediji i telekomunikacije, kao i sajmovi i izložbe, koji su najčešći način za okupljanje lokalnih učesnika, kako bi diskutovali o potrebama od zajedničkog interesa i postali svesni različitih mišljenja i projekte za konkretno područje, tj.oblast. U fazi animacije, primarni cilj je okupljanje interesnih grupa i postizanje opšteg zajedničkog razumevanja principa i vrednosti zajedničkog rada u budućnosti. Ključni akteri u tome su fasilitator i lokalni partneri, a ključni izazov je izgradnja poverenja u cilju razvijanja radnih odnosa.
- c) Analize teritorije: Detaljna analiza lokalne ruralne oblasti od najvećeg mogućeg značaja. Ovo se obično odnosi na identifikaciju "teritorijalnog kapitala" — resursa područja (ljudstvo, aktivnosti, predeli, nasledje, tehničko znanje), ne u obliku inventara, već u pogledu jedinstvenih osobina, koje mogu biti dalje razvijane. Analiziranjem ovih karakteristika i identifikovanjem ključnih tačaka tokom ove analize, koja se odnosi na područje, morala bi da dovede do identifikacije mogućih lokalnih razvojnih strategija, koje se odnose na specifičnu ruralnu oblast koja je u pitanju. Pravljenjem situacione analiza područja, takođe posvećuje sve lokalne igrače na stvaranje srednje i dugoročne vizije za predmetnu oblast, područje. Iako je znanje stručnjaka od značaja u ovim analizama, važno je da različite "vizije" budućnosti i najbolje strategije za oblast imaju šansu da se o njima javno razgovara i da se dostigne visoki stepen koncenzusa.

Pet aspekata je važno u ovom delu procesa:

„Osnovna grupa“: Na osnovu postojećeg znanja o datoj oblasti, postojećih ugovora, i prethodnih razvojnih aktivnosti, preporučuje se da se prvo pođe od „osnovne grupe“ lokalnih partnera od suštinskog značaja za LAG poslovanje u relevantnoj oblasti.

„Veza“: Serija diskusija i radionica trebalo bi da identifikuje „vezu“, zajedničku temu, teme na osnovu kojih se u partnerstvo mogu uključiti novi partneri.

Procedura: „Osnovni“ tim trebalo bi da se složi u pogledu procedura koje treba slediti kako bi se ostvarila planirana LAG granica i spektar javnih i privatnih partnera, i dalje poštujući regulative Evropske unije i nacionalne regulative.

„Granica“: Koristeći zajedničke identifikovane teme, partneri bi trebalo da se usaglase u pogledu planiranih granica LAG-a. Ove granice idealno gledano prate granice zajedničkih tema (lakše je ako se radi o prirodnoj granici, na primer park prirode, predeo ili specifična oblast, a teže ako se radi o kulturnoj ili ekonomskoj temi), takođe razmatrajući bitne aspekte koherencije i kritične mase.

Sadržaj: Osnovna grupa trebalo bi da definiše standardne komunikacione alatke i pakete koji će se koristiti prilikom prezentovanja LEADER koncepta lokalnim zainteresovanim stranama.

- d) Identifikovanje postojećih aktivnosti/ inicijativa: Presudan korak u LEADER procesu, koji je povezan sa teritorijalnom analizom. Utvrđivanje postojećih inicijativa je od fundamentalnog značaja pri odlučivanju da li ih treba nastaviti ili ih zameniti. Takođe se time smanjuje rizik od moguće pojave dupliranja.

- e) Stvaranje partnerstva: Tokom faze analize, pristup "odozdo-naviše" iziskuje podizanje stepena svesti (putem informisanja) i angažovanje, kako bi se analizirale i jake i slabe strane ruralnih područja, te kako bi se identifikovale potrebe i očekivanja (korišćenjem metoda participativne analize). U ovom koraku se cilja cela zajednica, plus aktivne grupe, koje vode proces. Tokom faze planiranja, strateška opredeljenja za lokalno područje (npr. identifikovanje prioriternih tema/projekata za koje treba tražiti finansijsku podršku), pristup "odozdo-naviše" iziskuje učestvovanje različitih interesiranih grupa (na primer, putem uspostavljanja "ad hoc" radnih grupa). Okupljanjem lokalnih aktera i teritorijalna analiza omogućava identifikaciju onog što treba uključiti u "javno-privatno" partnerstvo, kao i upravljanje sprovođenjem. Konačno, ovo će dovesti do stvaranja lokalne akcione grupe. LAG je partnerstvo, koje efikasno sprovodi u praksu lokalni razvojni pristup, koji je usaglašen unutar zajednice.
- f) Pripremanje lokalne razvojne strategije: Pristup lokalnom razvoju formalizuje dokument lokalne razvojne strategije. To podrazumeva utvrđivanje ciljeva, definisanje strategijskih prioriteta i rangiranje akcija koje treba preduzeti. Ova lokalna razvojna strategija će biti osnova za prijavu LAG-a za podršku na otvorenom pozivu za predloge, koje će organizovati država članica/region za LEADER. Države članice ili regioni će odabirati najuspešnije LAG-ove i dodeliti im sredstva za sprovođenje njihovih lokalnih strategija.

5. RODNA RAVNOPRAVNOST U OKVIRU LAG

Rodna ravnopravnost se uobičajeno shvata kao ravnopravna zastupljenost, moć i učešće oba pola u svim sferama javnog i privatnog života, odnosno kao obezbeđivanje jednakih šansi i mogućnosti i promovisanje punog učešća žena i muškaraca u društvu, što je važno i za primenu LEADER pristupa, odnosno primenu u procesima formiranja lokalnih akcionih grupa, LAG-ova i strateškog planiranja i odlučivanja.

Rodna politika strateškog planiranja i održivog razvoja i u LEADER pristupu neophodna je kako bi se procenili uticaji i definisali pravci delovanja. U tom pristupu trebalo bi svakako uočiti različite potrebe muškaraca i žena, uočiti i razumeti odnose između njih, specifičnosti u njihovim pristupima resursima, analizirati vrste njihovih aktivnosti i ograničenja sa kojima se suočavaju.

LEADER pristupom neophodno je predvideti sve uloge, potrebe i aktivnosti žena i muškaraca u okviru strateških ciljeva, pojedinačnih programa i projekata, a potom napraviti i procenu učinka budućih planova i politika na njihove specifične interese i položaj.

Sprovoditi *gender mainstreaming*, odnosno urodnjavanje politika, strategija i intervencija na polju prioriteta održivog razvoja područja, predstavlja složen zadatak koji podrazumeva promene u ukupnom pristupu sagledavanja potreba lokalne zajednice, primenom principa «od dole na gore», putem participativnog učešća i muškaraca i žena u planiranju, harmonizacijom njihovih potreba.

Saglasno tome, primenom LEADER pristupa u formiranju lokalnih akcionih grupa-LAG, neophodno je: primeniti rodnu analizu; izgrađivati kapacitete rodne zastupljenosti pomoću efikasnih mera i mehanizama; razvijati rodno osetljive planove i programe, a naročito u procesu izrade strategije lokalnog razvoja, sa rodno usaglašenim prioritetima razvoja.

Rodna ravnopravnost u LEADER pristupu, podrazumeva jednaku zastupljenost polova, pa stoga ravnopravno učešće žena u procesima planiranja, donošenja odluka (formalnih i neformalnih) o vrednostima, resursima, pravcima razvoja i njegovim prioritetima. Ovo se postiže uključanjem i učešćem žena u procesima planiranja i odlučivanja, što omogućuje kako ženama, tako i muškarcima, da neposredno utiču na kreiranje politike razvoja i zajedničko određivanje prioriteta u zajedničkim potrebama.

Važno je naglasiti da rodni aspekt bitno utiče i ukazuje na potrebu promene određenih ciljeva, strategija i akcija, čime se obezbeđuje da i žene i muškarci mogu uticati, učestvovati i imati koristi od procesa planiranja razvoja i njegovog sprovođenja.

Rodna ravnopravnost znači pre svega, jednaku prisutnost, jačanje i učešće oba pola u svim sferama javnog i privatnog života. Rodna ravnopravnost je u suprotnosti sa rodnom nejednakošću, a ne sa rodnim razlikama, a cilj je ravnopravno učešće žena i muškaraca u svim segmentima društva.

6. OSNOVNI ELEMENTI LAGA

6.1. LAG TERITORIJA

Teritorija Partnerstva je koherentna, jasno definisana, u geografskom smislu kontinuirana teritorija, sa stanovništvom više naselja, u okviru teritorije dve ili više jedinica lokalne samouprave, sa najmanje 10.000, a najviše 150.000 stanovnika, a koja se ne preklapa sa teritorijom drugog partnerstva. Naselje u sklopu partnerstva ne sme imati više od 25.000 stanovnika u skladu sa zakonom kojim se urađuje teritorijalna organizacija u Republici Srbiji.

Pošto je LEADER pristup zapravo multisektorski pristup zasnovan na teritoriji, definisanje LAG teritorije predstavlja važan korak. Kao ciljna oblast za implementaciju politike, trebalo bi zaista izabrati jednu homogenu, socijalno kohezivnu teritoriju sa zajedničkim tradicijama, lokalnim identitetom, i sa osećanjem pripadanja ili zajedničkih potreba i očekivanja njenih stanovnika. To će pomoći da se prepoznaju lokalne snage i slabosti, pretnje i prilike, endogeni potencijal i identifikacija ključnih „uskih grla“ kada se govori o održivom razvoju. „Zasnovan na oblasti“, u stvari znači da je teritorija na subregionalnom nivou.

Kada definišemo LAG teritoriju, treba dobro izbalansirati kritičnu masu i koherentnost – drugim rečima, humane, finansijske i ekonomske resurse koji će podržati strategiju održivog razvoja i zajedničkim osobenostima. To je dovoljno snažna veza kojom bi se interesne grupe motivisale da međusobno saraduju i ta saradnja podržala, što bi vodilo razvoju date oblasti ka ostvarenju zajedničke vizije. Broj stanovnika na LAG teritoriji se može kretati između 10000 i 150000. LAG formira jednu celinu (geografski nepodeljenu), i ne sme da postoji preklapanje teritorija LAG-ova.

Seoske zajednice (ljudi koji žive na selu i okolnim oblastima) predstavljaju fundamentalne socijalne entitete u ruralnim oblastima. LAG teritorija se vrlo često opisuje listom integralnih seoskih teritorija. LAG granice ne bi trebalo da presecaju granice naselja (gradova, sela).

Definicija ruralnih oblasti koju daje OECD je kriterijum koji ima najširu primenu – ruralna oblast je oblast čija gustina populacije iznosi manje od 150 stanovnika po kvadratnom kilometru. Međutim, ovaj kriterijum u ruralnim oblastima može dovesti do isključenja nekih naselja koja bi trebalo da budu obuhvaćena LEADER teritorijom, i možda bi bilo efektivnije koristiti alternativne kriterijume kod definisanja urbanih oblasti koje ne bi trebalo da budu uključene.

Područje LAG- a predstavlja ruralno područje od najmanje 10000 do najviše 150000 stanovnika¹. LAG obuhvata jasno definisano i geografski kontinuirano područje. oblast pokrivena LAG-om mora biti koherentna i obezbediti dovoljnu kritičnu masu u smislu ljudskih, finansijskih i ekonomskih resursa kako bi podržali održivu razvojnu strategiju. Prilikom

---

¹ Regulatorna EU No 1303/2013 i 1305/2013.

definisanja LAG teritorije - oblasti koju pokrivaju LAG članovi i lokalna razvojna strategija koju oni osmisle i implementiraju – potreban je dobar odnos između kritične mase koherentnosti (usklađenosti). Koherentnost se odnosi pre svega na jedinstvo interesa, koje dele članovi javno-privatnog partnerstva, baziranih na zajedničkim socio - ekonomskim ili prirodnim nasleđem ili potencijalima. Ovo treba da stvori vezu/odnos koja je dovoljno jaka da motiviše i podrži njihovu saradnju da preuzmu konkretne poteze u razvoju oblasti prema zajedničkoj viziji. Sekundarno značenje koherentnosti znači da LAG oblast ne sme biti ispresecana ili podeljena na nekoliko delova od strane drugih LAG naselja ili prirodnih granica. Uobičajena je praksa da samo jedan LAG može biti podržana na jednoj predloženoj teritoriji i da ne treba doći do preklapanja LAG teritorija. Granice teritorije ne treba da se pružaju dalje nego što ovo značenje koherentnosti podrazumeva ali, istovremeno, oblast mora biti dovoljno velika da podrži LEADER inicijativu. Iskustvo pokazuje da se veština i znanje potrebni u upravljanju LEADER inicijativom mogu obezbediti na održivi način samo u zajednicama sa dovoljnim brojem stanovnika i održivom demografskom strukturom. Takođe, legitimitet i održivost LEADER pristupa zahtevaju integrisanost sa sistemom lokalne uprave i lokalnim sistemom javnih službi. Ovo zahteva određen odnos između veličine oblasti kojom upravlja lokalna samouprava i veličine LAG teritorije. Na kraju, logično je da održivi ekonomski i socijalni razvoj zahteva različitost dostupnih i ekonomskih aktivnosti i dovoljno veliko tržište u odnosu na veličinu. Seoske zajednice su osnovne socijalne jedinice u ruralnim oblastima. LAG teritorija je veoma često opisana kao lista pripadajućih seoskih oblasti. LAG granice ne bi trebale da seku postojeće granice naselja (seoske, gradske). Teritorije istih naseljenih mesta ne mogu u isto vreme biti delovi teritorije dva ili više partnerstva.

LAG treba sadržavati najmanje sledeće strukturne komponente:

- Skupštinu članova,
- LAG menadžera i LAG osoblje odgovorne za administrativnu i tehničku podršku,
- Evaluacioni komitet, i
- Komitet za odlučivanje.

Pravila funkcionisanja LAG-a, prava i obaveze njenih članova, funkcije i pravila koja određuju njene strukturne elemente, moraju biti opisana u osnivačkom aktu ili statutu LAG-a².

Članovi LAG-a su upoznati i prihvataju statut i pravila koja on propisuje prilikom pristupanja LAG-u. S obzirom na činjenicu da se format statuta može razlikovati u zavisnosti od oblika organizovanja, odnosno izabranog pravnog statusa, sledeće su ključne oblasti kojima se mora posvetiti pažnja u statutu:

1. Ime Lokalne akcione grupe (LAG)
2. Zvanična adresa LAG-a

---

² Primedba: U ranim fazama potvrđivanje partnerstva može biti regulisano Memorandumom o razumevanju. Memorandum o razumevanju je osnovni referentni dokument za partnerstvo koje se ne registruje kao pravno lice. Članovi partnerstva trebalo bi da budu upoznati sa ovim memorandumom, da ga razumeju i da prihvate njegovu sadržinu. Memorandum je takođe preteča statuta LAG-a koji je neophodan za formalnu registraciju LAG-a kao pravnog lica.

3. Pravni status LAG-a
  - Odredbe o pravu da se sklapaju ugovori, zapošljavaju radnici, obavljaju transakcije, i upravlja fondovima/sredstvima tokom obavljanja funkcija LAG-a
  - Odredbe pravnom i sudskom zastupniku LAG-a
  - Odredba o neprofitnom karakteru LAG-a
4. Ciljevi koji se odnose na razvoj lokalne zajednice, formiranje javno-privatnog partnerstva, objašnjenje oblasne lokalne razvojne strategije, primena pristupa „odozdo-naviše“, među-teritorijalna i transnacionalna saradnja, i umrežavanje
5. Funkcije i ovlašćenja, uključujući reference na nacionalno zakonodavstvo (srpska regulativa) na osnovu kojih će LAG funkcionisati, uz poštovanje EU regulative, u sprovođenju svojih ovlašćenja u odnosu na učešće u projektima ili preduzimanju radnji u cilju sprovođenja projekata, korišćenje EU ili nacionalnih fondova/sredstava, uspostavljanje neophodnih operativnih tela ili komiteta, i finansijska administracija
6. statut i sastav: proces i zahtevi za dobijanje članstva u LAG-u, strukturni elementi LAG-a (uključujući skupštinu, predsedavajućeg ili direktora, Evaluacioni komitet, Komitet za odlučivanje, operativne/tematske grupe), kao i lista članova, lista osnivača iz javnog sektora, i lista osnivača iz privatnog sektora
7. Komitet za odlučivanje: njegova ključna uloga, minimalni broj članova i „pravilo 50%“ (najviše 50% predstavnika javnog sektora), način izbora i smene članova komiteta, uloga predsedavajućeg, zamenik predsedavajućeg, i bilo koja druga uloga za kojom postoji potreba ili je obavezna u skladu sa pravnim statusom LAG-a (npr. blagajnik, generalni direktor, itd.) i njihove nadležnosti, pravo na formiranje tematskih radnih grupa (po potrebi, odražavajući sastav zainteresovanih strana u LAG-u i prioritete lokalne razvojne strategije), podelu obaveza, procedure, odgovornosti i pravo da donosi sopstvene procedure rada, pravila glasanja i donošenja odluka („pravilo 50%“ i ovde mora biti primenjeno), pitanja po kojima je komitet ovlašćen da donose odluke, vođenje zapisnika, konflikt interesa
8. Evaluacioni komitet: njegova ključna uloga, minimalni broj članova i pravila zastupljenosti, način izbora i smene članova komiteta, prava i obaveze članova, podela odgovornosti, izveštavanje, procedure, definicija zadataka u toku izvođenja projekata, vođenje zapisnika, konflikt interesa
9. Skupština članova: prava odlučivanja i pitanja po kojima ona može donositi odluke, npr. usvajanje izveštaja komiteta, izbor predstavnika komiteta, pravo da pokrene formiranje operativnih ili tematskih grupa, prihvatanje ili odbijanje prijave za članstvo, pravila glasanja, itd.
10. LAG menadžer: uloga i odgovornosti, obaveza izveštavanja, obaveze u odnosu na upravljanje fondovima i partnerstvom, itd.
11. Operativne i tematske grupe: opšta pravila u odnosu na njihovo formiranje, funkcionisanje i prestanak rada

12. Izmene statuta: odredbe o potrebnoj većini glasova i da li ih sprovodi Komitet za odlučivanje ili Skupština
13. Odredba o nacionalnom zakonodavstvu koje se odnosi na operacije LAG-a
14. Potpisnici
15. Datum

Članstvo i Skupština: Potencijalno, sve zainteresovane strane u ruralnoj oblasti pokrivenoj LAG-om imaju pravo da postanu njeni članovi. Ipak, uprkos zahtevu za otvorenu i transparentnu organizaciju LAG-a koja promovise i stimuliše ruralni razvoj u okviru svojih granica, u najboljem interesu zainteresovanih strana, veličina LAG-a (u smislu broja članova) mora biti držana u okviru razumnih limita, odnosno broja kojim se može upravljati. Druga činjenica o kojoj se mora voditi računa je da članovi LAG-a treba da iskažu dovoljan nivo interesovanja i aktivnosti. Statut mora da navede odredbe o načinima stupanja u članstvo LAG-a. Skupština je forum otvoren za sve članove LAG-a. Održava se u redovni intervalima. U zavisnosti od vrste pravnog statusa i statuta LAG-a skupština može imati prava da bira predstavnike LAG-a, članove tela koja donose odluke, članove Evaluacionog komiteta, i može delovati kao vrhovno telo za donošenje određenih odluka LAG-a. Skupština može takođe imati ovlašćenja da opozove izabrane članove komiteta. Pravila glasanja i pitanja koja zahtevaju delovanje skupštine moraju biti precizirana u statutu u skladu sa relevantnom nacionalnom regulativom u odnosu na pravni status LAG-a.

Komitet za odlučivanje (upravni odbor): Telo za odlučivanje je izabrano od strane članova LAG-a. Ovaj organ je ključan za pripremu lokalne razvojne strategije, upravljanje operacijama LAG-a i izbor projekata jer on treba da odlučuje po pitanju većine aktivnosti LAG-a. Sve odluke donete na sastancima tela za odlučivanje moraju se uneti u zvanični zapisnik. Sve odluke moraju biti u skladu sa Uputstvom Komisije, EZ regulativom, i nacionalnim zakonodavstvom koje se odnosi na odabranu vrstu organizacije LAG-a, tj. pravni status. Uloga tela za odlučivanje uključuje procenu svih preporuka Evaluacionog komiteta, bodovanje svih projekata koji zadovoljavaju uslove i, konačno, pravljenje rang liste i odabir projekata uz dodeljivanje odgovarajućih sredstava. Preliminarna rang lista projekata se mora podneti na odobrenje pre objavljivanja rezultata izbora i početka procesa ugovaranja. U slučajevima kada odluka tela za odlučivanje odudara od preporuka Evaluacionog komiteta razlozi za takvu odluku moraju biti obrazloženi u predlogu kao deo dosijea koji se podnosi na odobrenje. Sve druge odredbe koje se odnose na Komitet za odlučivanje moraju biti navedene u statutu. Predsedavajući Odbora za odlučivanje bira se iz redova članova LAG-a ili ga bira skupština. Predsedavajući ima više dužnosti u pogledu rukovođenja Odborom, uključujući i zakazivanje sednica, vođenje diskusija, koordiniranje aktivnosti Odbora van sednica, nadzor nad izborom menadžera LAG-a i evaluacija njegovog rada i predstavljanje LAG-a u javnosti.

Predsedavajući bi trebalo da bude u stanju da vodi diskusije i da se stara o tome da se na sednicama poštuju procedure i dnevni red. Svakako je od koristi da predsedavajući uživa podršku, poverenje i poštovanje lokalnih zainteresovanih strana.

Evaluacioni komitet: Članovi Evaluacionog komiteta sa biraju od članova LAG-a. Komitet sačinjavaju predsedavajući, sekretar, i članovi čija stručnost se odnosi na prioritetne oblasti razvoja navedene u lokalnoj razvojnoj strategiji, i njemu se podnose prijave za odobrenje projekata. LAG može odlučiti da u rad komiteta uključi i tehničke eksperte, u zavisnosti od toga kakva se znanja i stručnost zahtevaju. Predsedavajući i sekretar Evaluacionog komiteta moraju biti LAG menadžer i LAG sekretar. Niko od članova ovog komiteta nema pravo glasa. Odgovornost za rad komiteta i ispravno tumačenje i sprovođenje procedura u procesu evaluacije predloga leži isključivo na predsedavajućem. Uloga Evaluacionog komiteta je da donese preporuke Komitetu za odlučivanje o tehničkim aspektima predloga i ispunjenju uslova. Ovaj komitet treba da pripremi dva izveštaja koje će razmatrati Komitet za odlučivanje: administrativni izveštaj o proceni ispunjenosti uslova svakog pojedinačnog predloga projekata, i tehnički izveštaj koji mora da sadrži Listu procene projekta. U slučaju nesaglasnosti tokom rada komiteta u odnosu na određene aspekte pripreme izveštaja o predlozima projekata, Evaluacioni komitet će težiti konsenzusu članova. Ako nije moguće doneti preporuku na osnovu konsenzusa, razlozi za neslaganje i suprotstavljena mišljenja moraju biti uneta u izveštaj koji se podnosi Komitetu za odlučivanje. Kroz procenu predloga projekata Evaluacioni komitet treba da osigura da:

- Projekat ispunjava sve kriterijume postavljene u odgovarajućim uputstvima;
- Projekat je u saglasnosti sa ciljevima postavljenim u lokalnoj razvojnoj strategiji; i
- Projekat doprinosi lokalnom razvoju sa ekonomskog, socijalnog i ekološkog aspekta.

Administrativno telo (LAG menadžer, LAG osoblje): LAG menadžer je odgovoran za upravljanje i implementaciju lokalne razvoje strategije prema procedurama uspostavljenim od strane Upravnog tela u Uputstvu za rad/operacije. Obim dužnosti LAG menadžera mora biti jasno opisan u opisu zaduženja/radnog mesta prilikom procesa odabira kandidata i jednoglasno potvrđen od strane Komiteta za odlučivanje i samog LAG menadžera pre angažovanja. LAG menadžer će pripremiti i predstaviti redovne izveštaje Komitetu za odlučivanje, između ostalog, o implementaciji akcija predviđenih lokalnom razvojnom strategijom, administraciji i drugim opštim pitanjima menadžmenta. LAG menadžer je odgovoran i za odgovarajuće ispunjavanje zadataka LAG administrativnog i tehničkog osoblja. On/a će takođe imati funkciju predsedavajućeg Evaluacionog komiteta, bez prava glasa. Administrativno i tehničko pomoćno osoblje može biti angažovano po potrebi kako bi se osiguralo funkcionisanje LAG-a. Dužnosti osoblja mogu podrazumevati funkciju službenika, sprovođenje ugovora i kontakti sa lokalnim partnerima, prikupljanje informacija, obezbeđivanje uputstava za primenu projekata, prikupljanje i analiza informacija koje se odnose na ruralni i teritorijalni razvoj, finansijski menadžment i računovodstvo, asistencija menadžeru LAG-a u pripremi redovnih izveštaja.

Korisnici LEADER-a: Svako javno ili privatno telo koje podleže pravilima podobnosti utvrđenim u relevantnom EU i nacionalnom zakonodavstvu, i koje ispunjava kriterijume navedene u lokalnoj strategiji ruralnog razvoja može biti korisnik LEADER podrške. Korisnici LEADER-a mogu biti farmeri, nepoljoprivrednici i mikro-preduzeća, lokalno stanovništvo i njihove organizacije, ekološka udruženja, pružaoci kulturnih i javnih usluga, udruženja žena, organizacije aktivne na očuvanju kulturnog nasleđa, itd. Ključni kriterijum

podobnosti/ispunjavanja uslova je da korisnik ima sedište unutar LAG oblasti. Da li će neko bi potencijalni korisnik LEADER-a ne zavisi niti bi na bilo koji način trebalo biti povezano samo sa članstvom u LAG-u. Pitanje sukoba interesa može se pojaviti u odnosu podnosioca predloga projekta (potencijalni korisnik) i bilo kog predstavnika LAG-a sa pravima odlučivanja. Klauzula o sukobu interesa se primenjuje na svakog predstavnika izabranog od strane članova LAG-a koji u obavljanju svoje uloge može učestvovati u donošenju odluka ili pripremanju preporuka za korisnike koje potencijalno mogu biti u njegovom ličnom interesu. Sukob interesa se može javiti u pogledu svakog člana Komiteta za odlučivanje, predsedavajućeg, Evaluacionog komiteta, LAG menadžera, ili članova bilo koje tematske/operativne grupe koji imaju pravo odlučivanja ili preporučivanja.

Statut LAG-a mora predvideti odredbe za okolnosti u kojima bilo koji predstavnik može imati lični interes u određenim pitanjima koja se odnose na obavljanje njegove/njene uloge. Odredbe moraju osigurati da ovi predstavnici prijave postojanje takvih interesa, i da spisak interesa bude čuvan u registrovanoj kancelariji LAG-a. Pored toga, potrebne su i odredbe koje će sankcionisati situaciju kada predstavnik ne prijavi postojanje takvog interesa.

6.2. AKTIVNOSTI LAG-A

Zadaci lokalnih akcionih grupa uključuju :

- a) jačanje kapaciteta lokalnih učesnika za izradu i sprovođenje operacija uključujući podsticanje njihovih sposobnosti upravljanja projektima;
- b) sastavljanje nediskriminirajućeg i transparentnog izbornog postupka i objektivnih kriterijuma za odabir operacija/akcija/projekata, u kojima se izbegavaju sukobi interesa, garantuje da u odlukama o izboru najmanje 50% glasova pripada partnerima koji ne pripadaju organima javne vlasti i dopuštaju odabir pisanim postupkom;
- c) osiguravanje usklađenosti sa strategijom lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice prilikom odabira tih operacija, dajući im prednost u skladu sa njihovim doprinosom u ostvarenju ciljeva te strategije;
- d) pripremu i objavu poziva na dostavu predloga ili aktuelnog postupka za podnošenje projekata, uključujući utvrđivanje kriterijuma za odabir;
- e) primanje i ocenjivanje zahteva za podršku;
- f) odabir operacija i utvrđivanje iznosa podrške i prema potrebi, podnošenje predloga nadležnom telu radi završne provere prihvatljivosti pre odobrenja;
- g) praćenje sprovođenja strategije lokalnog razvoja pod vodstvom zajednice i operacija koje su dobile podršku te izvođenje specijalnih evaluacija povezanih sa strategijom lokalnog razvoja kojom upravlja lokalna zajednica.

7. PREPORUKE ZA DALJI RAZVOJ LEADER-A I LAGA U BORSKOM I ZAJEČARSKOM OKRUGU

Postoji rastuća svest u Srbiji da moderni koncepti upravljanja lokalnim i ruralnim razvojem zahtevaju transformaciju zastarelih organizacionih i upravljačkih struktura i da je potrebno da centralne vlasti kao i lokalne samouprave delegiraju i podele neke od svojih nadležnosti sa drugim zainteresovanim stranama. Decentralizacija nadležnosti vlasti je posebno značajna za ruralne oblasti i sektor poljoprivrede, kao i lokalne razvojne strategije, koje će uzeti u obzir specifične potrebe i ograničenja zajednica. To se može rešavati jačanjem kapaciteta lokalnih zajednica, da bi postali lideri održivog ruralnog razvoja, preko uspostavljanja, obučavanja i rada LAG-ova.

Posebno se preporučuje uključivanje LEADER pristupa i formiranje Lokalnih akcionih grupa, kao dela procesa ruralnog razvoja u Srbiji, s tim da LAG:

- facilitira uključivanje različitih ključnih aktera u procesu lokalnog razvoja, uključujući marginalizovane grupe
- promoviše lokalni dijalog i saradnju
- neguje razvoj novih i kreativnih ideja za obnavljanje ruralnih oblasti
- podstiče saradnju sa drugim teritorijama radi razmene iskustva, sa krajnjim ciljem da ruralne oblasti postanu privlačno mesto za život i rad.

Trebalo bi uzeti u razmatranje sledeće preporuke pri inicijativama posvećenim podršci formiranja LAG(ova) u Zaječaru:

Izgraditi LAGove oko vrednih lokalnih resursa: Nova oblast, kreirana pod LEADER programom, ne bi trebalo da budu proizvoljna administrativna razgraničenja, već ujedinjena oko nekih vrednih, nedovoljno korišćenih lokalnih resursa. To može biti obala reke, neka planinska oblast, istorijsko nalazište, ili lokalna tradicija. Svi ovi resursi bi se mogli uzeti u razmatranje, da bi im se dala ekonomska vrednost, i na taj način ruralna oblast učinila privlačnijim mestom za život.

Uložiti koliko god je potrebno vremena/resursa u facilitaciju lokalnih partnerstava: Kvalitet lokalnih partnerstava je osnova za naredni razvoj aktivnosti LAGa. Iako do partnerstava može doći na prirodni način pod uticajem jakog lokalnog liderstva, ono češće zahteva facilitaciju i intervencije negovanja i jačanja saradnje.

- Partneri zaista dele zajednički interes za razvoj svoje teritorije, čak i kada se pridržavaju sopstvenih agendi
- Komunikacija unutar partnerstva je transparentna i konstruktivna
- Samo partnerstvo je nezavisno i nije ga preuzeo jedan poseban pojedinac ili grupa
- Partnerstvo odražava kriterijume uspostavljene kroz LEADER program.

Izbor i obuka LAG animatora (facilitatora): Animatori moraju biti izabrani putem javnog nadmetanja. Preporučuje se da se obuču najmanje 8 praktičara za LAG animatore. Oni će podržavati lokalne zajednice u procesu formiranja LAGa, izradi nacrtu i implementaciji lokalnih strategija razvoja i upravljanju projektnim ciklusom.

Izabrani učesnici koji budu uspešni u početnim modulima obuke će nastaviti napredan trening (upravljanje LAGom, organizacioni razvoj, razvoj lokalnih strategija razvoja, upravljanje projektnim ciklusom), da bi postali odobreni LAG animatori.

Neki od preporučenih kriterijuma za izbor animatora su:

- iskustvo u radu na pitanjima razvoja zajednice;
- iskustvo u strateškom planiranju i/ili moderaciji grupa;
- svesnost i zanje Evropskih i nacionalnih politika ruralnog razvoja;
- dobre komunikacione veštine;
- spremnost na intenzivna putovanja po zemlji i
- posvećenost za potreban trening od nekoliko nedelja
- obrazovanje;

Pored obučavanja i razvoja veština, facilitatorima bi takodje bilo potrebno ohrabrivanje, s obzirom da je rad potreban za osnivanje i razvoj LAGa izazovan iz mnogo razloga:

- neravnoteža moći: facilitatori su obično zabrinuti građani ili NVO lideri, koji se bave lokalnim političarima i poslovnim ljudima
- potreba da se pregovaraju/balansiraju različite agende: svaki partner dolazi sa sopstvenom agendom i interesima pri formiranju LAGova.

Izbor zajednica za učešće (aplikacije za partnerstva): Obim informativnih kampanja za partnerstva LEADER-tipa zavisi od toga da li projekat namerava da pokrije čitavu teritoriju Zaječara ili da se fokusira na samo jedan poseban region. Informativni materijali moraju da budu pisani jednostavnim jezikom, da bi objasnili koja bi se vrsta podrške mogla dobiti. Oni bi takodje trebalo da sadrže kriterijume ispunjavanja uslova i procedure apliciranja. Zainteresovana zajednica bi trebalo da podnese pismo zainteresovanosti, koje pokazuje motivacije i obavezanost za uspostavljanje LAG partnerstva. Pismo bi takodje trebalo biti potpisano od strane minimum 3 predstavnika lokalne uprave, NVO i privatnog sektora. Preporučeni kriterijumi su:

- veličina populacije u oblasti ne manjoj od ukupno 10.000 stanovnika;
- uključiti naselja ne veća od 25.000 stanovnika;
- potencijal i koherentnost teritorije;
- reprezentativnost i koherentnost predloženog javno-privatnog partnerstva;
- stopa nezaposlenosti, raznolikost karakteristika radne snage, tj. van-migracija, starost, veštine, etnicitet;
- raspoloživost neiskorišćenih ili slabije iskorišćenih resursa;
- prethodno iskustvo sa projektima razvoja zajednica, finansiranih od strane donatora.

Pošto je u pitanju pilot inicijativa, preporučljivo je započeti podršku razvoju LAGa u **oblastima gde postoji istorija gradjanske participacije, javno-privatne saradnje, projekata zajednica i NVO aktivnosti**. Glavna prepreka u facilitaciji LAGova u Centralnoj i Istočnoj Evropi i na Balkanu je ograničena istorija demokratske saradnje u procesima lokalnog razvoja. Postoji tradicionalno nepoverenje izmedju gradjana i države, izmedju države i NVOa, ili izmedju NVOa i biznisa, koje otežava rad u privatno-javnim partnerstvima. Iz tih razloga se preporučuje da LAG facilitacija počne tamo gde postoji bilo kakva istorija saradnje zajednica. Da bi se to postiglo, može se napraviti popis nedavnih projekata razvoja zajednice, koji su se nedavno odigrali u regionu.

Podrška formiranju i upravljanju LAGa: Jednom kada moguća LAG partnerstva budu odabrana, uključivanje animatora u aktualno formiranje LAGa će doneti nezavisnost u efekat izgradnje kapaciteta. Najveća pretnja LAGu jeste da počne i da ostane kao aktivnosti u okviru „malog kruga“, gde se sredstva dele prvenstveno u okviru kruga. Pristup od dole ka gore će uspeti jedino ako što više moguće ključnih aktera ima dostupno dovoljno informacija i ako je ceo proces otvoren u odnosu na medije.

LAG članovi treba da predstavljaju sve zainteresovane ključne aktere – lokalnu upravu, NVOe, privatni sektor, stručna udruženja, zadruge, poljoprivredne proizvođače, grupe mladih, druge javne službenike (npr. učitelje), itd. U principu, obavezanost gradonačelnika se izuzetno podstiče, međjutim, sam uticaj gradonačelnika na LAG bi trebalo da bude regulisan kroz maksimalan broj predstavnika u Odboru LAGa (na primer od max. 30%).

Odgovarajuća veličina LAGa, koja može da obezbedi široku reprezentaciju i operativnu efektivnost je 25-30 osoba i treba da izabere Upravni odbor (preporučena veličina 5-9 osoba). Članovi Odbora treba da budu stalno nastanjeni na teritoriji LAGa, da bi se obezbedilo lokalno vlasništvo i jake veze sa zajednicom.

Sveobuhvatni pristup inicijative bi trebalo da bude da se postepeno gradi administrativna autonomija LAGova. To bi trebalo novoformiranim LAGovima da obezbedi sredstva za troškove njihovog svakodnevnog rada u toku projektnog perioda. LAGovima će takodje biti neophodna sredstva i ljudski kapaciteti za aktivnosti nastupa u javnosti – da bi se širile informacije o njihovom radu i organizovali sastanci izvan centra opštine. Preporučuje se da opštinska administracija obezbedi odgovarajući kancelarijski prostor za rad LAGa.

Rad LAGova takodje podrazumevaju kreativnost i inovaciju, što može da bude izazovno da se postigne. Iskustva u projektima zajednica su pokazala da, bez svežih i kreativnih izvora inspiracija, grupe iz zajednice teže da replikuju starije, prevaziđene inicijative. Zbog toga je veoma bitno predstavnicima LAGa pružiti izvore inspiracije i smernice. Na primer:

- pismene studije slučajeva, podeljene preko veb sajtova, radionica
- poste terenu
- zajedničke aktivnosti sa drugim LAGovima

Razvoj lokalnih strategija: Treba nameniti dovoljno projektnih resursa za razvoj lokalnih strategija za različite oblasti i za pripadajuću obuku članova LAGa. Članovi LAGa treba da završe seriju radionica u sledećim oblastima:

- strateško planiranje

- identifikacija projekta
- participativne metode
- upravljanje projektnim ciklusom
- opšti uvod u principe i procese LEADER
- analiza potreba i resursa zajednice

Takodje se izuzetno preporučuje da se obuče posebno članovi LAG Upravnog odbora u odnosima sa javnošću i upravljanju projektnim ciklusom.

Takodje se preporučuje da doprinosi spoljnih konsultanata strategijama lokalnog razvoja treba da budu uglavnom u odnosu na analizu i formulacije prikupljenih materijala i informacija. Jače lokalno vlasništvo strategije je u direktnoj vezi sa uspehom. Lokalna strategija razvoja treba da se razvija paralelno sa individualnim projektnim idejama. Ne treba finansirati nijedan projekat pre završetka strategije. LAGovi treba da budu podstaknuti da razmišljaju o **koncentrisanju ograničenih raspoloživih sredstava na određenu razvojnu oblast (tematski i/ili geografski), koja je kritična za lokalni razvoj**. Animatori treba da igraju vodeću ulogu u procesima razvoja strategija, da bi osigurali da LAGovi ostaju fokusirani na ključne prioritete za datu oblast i ne rastežu se na nerealne aktivnosti sticanja prihoda (na primer razvoj turizma), koje mogu biti irelevantne za datu oblast.

U procesu animacije, kao i tokom pisanja Strategije, korisni saveti, kao i izvori podataka, mogu biti Regionalne agencije za razvoj.

Stvaranje „Fonda projekata demonstracije“ za LAG projekte: Praktikovanje razvoja i implementacije projekata pre IPARD aplikacije, u skladu sa preporukama medjunarodnih eksperata, igra važnu ulogu u maksimiziranju absorpcije IPA fondova jednom kada oni budu na raspolaganju (posebno u najsiromašnijim regionima). Veoma je preporučeno da pripreme aktivnosti uključuju Fond projekata demonstracije. Njegov cilj će biti finansiranje projekata koji se odnose na implementaciju strategija lokalnog razvoja. Iznos raspoloživih sredstava za projekte demonstracije zavisi iznad svega od ukupnog budžeta, ali izgleda da bi bilo odgovarajuće do 50,000 EUR po projektu po LAGu, da bi se osigurao neki uticaj. U tu svrhu **se mogu koristiti postojeći nacionalni fondovi za ruralni razvoj uz pomoć zajedničkih napora članova LAGa u toku cele godine (raspoloživi u toku cele godine od Ministarstva preko Agencije za plaćanje)**. Preporučuje se trajanje individualnih projekata od 10 do 18 meseci. Korisnici mogu biti lokalne uprave, registrovani poljoprivredni proizvođači, poljoprivredni, šumarski, eko-turistički i drugi biznisi, stručna udruženja, zadruge, ne-profitne organizacije i pojedinci sa teritorije LAGa.

LAG članovi bi trebalo da preduzimaju izuzetne komunikacione napore da informišu lokalne zajednice o projektnim rezultatima (npr. stvorena trajna radna mesta, obimi prodaje, ostvareni prihodi, itd.). Redovno izveštavanje lokalnim zajednicama je kritično za razvoj poverenja, održavanje lokalnog vlasništva projekata, and pokazivanje opipljivih rezultata za ljude lokalno. LAGovi treba u svoje operativne planove da uključe široke odnose s javnošću i komunikacionu strategiju. Trenutno su LEADER pristup i rad LAGova poznati samo maloj grupi profesionalaca ruralnog razvoja i lidera zajednica. Uzimajući u obzir da je cilj ovog mehanizma inkluzivnost i participacija – i da je svaki član zajednice potencijalni član LAGa – od suštinske je važnosti da

pristup bude poznat široj javnosti. Zbog toga se preporučuje da se LAG aktivnosti široko oglašavaju i da svako u zajednici treba da bude pozvan da učestvuje, ukoliko to želi. Nekoliko različitih mehanizama bi mogli da budu korišćeni za široke kampanje oglašavanja, na primer: lokalni mediji, lokalni kanali komunikacije (škole, crkve, lokalni bar), uz korišćenje postera ili flajera.

LAG, kao nezavisna organizacija lokalnog razvoja, nije ograničena da funkcioniše isključivo pod LEADER programom. Idealno, LAG mehanizam bi trebalo da bude stvoren da ostane unutar zajednice na duži period i donese važan doprinos procesu lokalnog i regionalnog razvoja.

LAGovi mogu ući u alternativne izvore finansiranja, da bi nastavili svoje aktivnosti u toku učešća u razvoju javnih politika. Uloga lokalnih samouprava može biti značajna u podršci radu LAGova, kroz obezbeđivanje sredstava putem konkursa za organizacije civilnog društva iz budžeta lokalne samouprave, zatim kroz podršku za kofinansiranje projekata, kao i kroz različite vidove saradnje, kao što je na primer zajedničko korišćenje poslovnog prostora, sala za sastanke, kancelarijskog materijala i interneta, knjigovodstvenih usluga, i slično.

Konačno, izuzetno je važno biti u stalnom kontaktu sa drugim LAGovima, kao i sa relevantnim mrežama koje postoje u okviru Republike Srbije (Nacionalna LEADER Mreža, Nacionalna Mreža za ruralni razvoj) kao i uspostavljati saradnju sa LAGovima iz inostranstva kako bi se razmenjivale informacije o novostima i planovima, kao i prethodno stečena znanja.

Regionalne razvojne agencije mogu biti strateški partner u stvaranju i nadgradnji LAGova, i preporučljivo ih je konsultovati, kao i koristiti značajne resurse koje one poseduju, u smislu prethodnih iskustava, dokumenata, teritorijalnih i tematskih pisanih analiza, ali i logističku podršku koju mogu obezbediti. RARIS - Regionalna agencija za razvoj istočne Srbije može biti veoma koristan resurs za svakoga ko pokrene inicijativu za kreiranje LAGa, kao i tokom njegovog upravljanja, s obzirom na prethodno višegodišnje iskustvo u razvoju LEADER pristupa u Srbiji.

8. Anex: Nacrt Pravilnika o podsticajima za pripremu lokalnih strategija ruralnog razvoja partnerstava za teritorijalni ruralni razvoj (LEADER pristup)

ПРАВИЛНИК

О ПОДСТИЦАЈИМА ЗА ПРИПРЕМУ ЛОКАЛНИХ СТРАТЕГИЈА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ПАРТНЕРСТАВА ЗА ТЕРИТОРИЈАЛНИ РУРАЛНИ РАЗВОЈ (LEADER ПРИСТУП)

("Сл. гласник РС", бр. ..../2017)

Члан 1.

Овим правилником ближе се прописују врсте подстицаја за подршку програмима који се односе на Припрему локалних стратегија руралног развоја партнерстава за територијални рурални развој LEADER приступ (у даљем тексту Подстицаји), услови, начин за остваривања права на подстицаје о образац захтева за остваривање права на подстицаје, као и максимални износи подстицаја по кориснику и по појединој врсти подстицаја.

Члан 2.

Поједини изрази употребљени у овом правилнику имају следећа значења:

- (1) *„LEADER“ принцип* (Liaison Entre Actions de Developpement de l'Economie Rurale – везе између активности за развој руралне економије), представља метод мобилисања учесника на локалном нивоу и квалитетан начин спровођења активности руралног развоја у локалним руралним заједницама.
- (2) *Партнерство за територијални рурални развој* (у даљем тексту Партнерство), је партнерство представника јавног, привредног и цивилног сектора одређеног руралног

- подручја које је основано у складу са законом којим се уређују удружења грађана а коме је одобрена локална стратегија руралног развоја од стране МПШВ.
- (3) *Управни одбор партнерства* је званично тело Партнерства одговорно за стратешко управљање имплементацијом локалне стратегије руралног развоја и активностима партнерства.
- (4) **Територија Партнерства је** кохерентна, јасно дефинисана, у географском смислу континуирана територија, са становништвом више насеља, у оквиру територије две или више јединица локалне самоуправе, са најмање 10.000, а највише 150.000 становника, а која се не преклапа са територијом другог партнерства. Насеље у склопу партнерства не сме имати више од 25.000 становника у складу са законом којим се уређује територијална организација у Републици Србији.....
- (5) **Рурално подручје у смислу овог правилника је читаво подручје Републике Србије са насељеним местима испод 25 000 становника, у складу са законом о територијалној организацији.** *Локална стратегија руралног развоја* (у даљем тексту: ЛСРР) је стратешки планско - развојни документ који доноси и спроводи Партнерство за подручје које обухвата, **за период до 2023. године. ???.**

II. ВРСТЕ ПОДСТИЦАЈА

Члан 3.

Подстицаји обухватају подршку програмима и то:

- 1) Подстицаји за припрему локалних стратегија руралног развоја;
- 2) Подстицаји за спровођење локалних стратегија руралног развоја.

Члан 4.

Трошкови за које се одобравају подстицаји из члана 3. дати су у **Прилогу 1** – Листа прихватљивих трошкова, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 5.

Подстицајима се не надокнађују

1. Куповина или изнајмљивање земље, објеката и половне опреме;
2. Трошкови закупа пословног простора;
3. Порез на некретнине;
4. Камате на дуговања;
5. Царине;
6. Нематеријално учешће;
7. Куповина уметничких дела и поклони;
8. Посебне награде и бонуси запослених;
9. Кредитна писма и неплаћени износи рачуна и пореза;
10. Учешће у другим пословним активностима и дивиденде;
11. Казне и трошкови судских спорова;
12. Чланарине;
13. Саветовања у вези пореза;
14. Спонзорства;
15. Стипендије;
16. Школарине;
17. Накнаде за лиценце, дозволе;
18. Трошкови лизинга.

Члан 6.

Право на подстицаје из члана 3. остварују Удружења регистрована у складу са Законом о удружењима („Службени гласник РС”, бр. 51/09 и 99/11- др. закон) са својством правног лица

Општи услови за остваривање подстицаја

Члан 7.

Лице из члана 6. право на коришћење подстицаја остварује ако:

1. је регистровано код Агенције за привредне регистре;
2. нема евидентираних доспелих неизмирених дуговања према министарству надлежном за послове пољопривреде, по основу раније остварених подстицаја, субвенција и кредита;
3. за подстицаје за који подноси захтев за одобравање не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно ако иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја;
4. је измирило доспеле пореске обавезе.

Посебни услови за остваривање подстицаја

Члан 8.

Лице из члана 6. које испуњава услове из члана 7. овог правилника, остварују право на подстицаје из члана 3. став 1. тачка 1) и ако:

- 1) су оснивачи односно чланови удружења представници јавног, цивилног и привредног сектора
- 2) је у статуту удружења наведено да је један од циљева ради којих се оснива удружење имплементација локалне развојне стратегије **територије Партнерства по ЛИДЕР приступу**
- 3) се седиште удружења налази на територији партнерства;
- 4) се оснивачким актом предвиђају следећи органи удружења: Управни одбор, Група за планирање и Комисија за одабир приоритетних пројеката;
- 5) су чланови Управног одбора удружења:
  - (1) представници јавног сектора: локалне самоуправе и представници осталих јавних институција са територије партнерства са најмање 20% а највише до 49% чланова;
  - (2) представници приватног сектора (приватна предузећа, фирме, деоничарска друштва, задруге, предузетници) и цивилног сектора (грађани, удружења, фондације) са најмање 51% чланова;
  - (3) представнице формалних или неформалних група жена са територије партнерства
  - (4) представници младих из цивилног сектора;
- 6) Чланови управног одбора удружења имају пребивалиште и/или седиште на територији партнерства;

Лице из члана 6. које испуњава услове из члана 7. овог правилника, остварују право на одобравање подстицаја из члана 3. став 1. тачка 2) **ако има одлуку МПШВ о усвајању ЛСРР.**

IV. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРАВА НА ПОДСТИЦАЈЕ

Члан 9.

Поступак за остваривање права на подстицаје покреће се подношењем пријаве на основу конкурса, који расписује министарство надлежно за послове пољопривреде – Управа за аграрна плаћања (у даљем тексту: Управа), за сваку календарску годину.

Конкурс из става 1. овог члана садржи образац пријаве, услове за остваривање права на подстицаје, потребну документацију која се подноси уз пријаву, рок за подношење пријаве, као и друге потребне информације у складу са овим правилником.

Члан 10.

Уз пријаву на конкурс подносилац пријаве за подстицаје из члана 3. став 1. тачка 1) овог правилника подноси:

1. Извод из регистра Агенције за привредне регистре, не старији од три месеца од дана подношења захтева;
2. уверење о измиреним доспелим пореским обавезама издато од стране надлежне пореске управе;
3. уверење о измиреним доспелим пореским обавезама издато од стране надлежног органа јединице локалне самоуправе;
4. потврду надлежног органа јединице локалне самоуправе према месту пребивалишта, односно седишта подносиоца захтева да за предметну инвестицију не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја;
5. потврду надлежног покрајинског органа да за предметну инвестицију не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја - ако подносилац захтева има пребивалиште, односно седиште на територији аутономне покрајине;
6. Статут удружења
7. Одлука Скупштине удружења о именовању Управног одбора удружења, Групе за планирање и Комисије за одабир приоритетних пројеката;
8. Фотокопије личних карата чланова Управног одбора удружења за физичка лица, и доказ о регистрацији или регистрацији делатности на територији партнерства за правна лица;
9. Картографски приказ територије партнерства у размери 1:100000 са назначеним границама јединица локалне самоуправе, границама територије партнерства и припадајућим насељима;
10. Изјава јединице локалне самоуправе о подршци за територију партнерства и да не постоји преклапање територије са неким другим партнерством. (Прилог .....);
11. Опис активности удружење са спецификацијом трошкова за активности за подстицај из члана 3. став 1 тачка 1.;

Уз пријаву на конкурс подносилац пријаве за подстицаје из члана 3. став 1. тачка 2) овог правилника подноси :

1. Одлука партнерства о формирању Комисије за одабир пројеката партнерства
2. Критеријуми за одабир приоритетних пројеката (одређује их партнерство)
3. Одлука Комисије за одабир пројеката партнерства о одабиру приоритетног пројекта у складу са ЛСРР
4. Индикативна листа пројеката која садржи:
  - а) Општи подаци о пројекту (Образац бр. X)
  - б) Биографије лица која реализују пројекат (Образац бр. X)
  - в) Детаљан опис пројекта - слободна форма
  - г) Буџет и наративни опис буџета - слободна форма

Члан 12.

Уверења и потврде које се достављају уз пријаву на конкурс не могу бити старија од 30 дана од дана подношења

Сва документа која се достављају уз пријаву за коришћење подстицаја треба да гласе на подносиоца пријаве и прилажу се у оригиналу или овереној копији, ако овим правилником није прописано другачије..

Документа на страном језику треба да буду преведена на српски језик од стране овлашћеног судског преводиоца

Члан 13.

Управа врши административну обраду пријаве, провером података из пријаве, документације приложене уз пријаву као и службених евиденција.

Пријава поднета од стране лица које у складу са чланом 6. овог правилника нема право на подстицаје, преурањена и неблаговремена пријава, пријава послата факсом или електронском поштом, као и свака наредна пријава истог подносиоца по истом конкурс, Управа одбацује без разматрања.

Директор Управе решењем утврђује право на коришћење подстицаја и износ подстицаја.

Члан 14.

Министарство са лицем коме је решењем утврђено право на подстицаје из члана 3. овог правилника (у даљем тексту: корисник подстицаја) закључује уговор о коришћењу подстицаја којим се уређују међусобна права и обавезе у погледу коришћења подстицаја.

Уговором из става 1. овог члана нарочито се уређује обим активности, начин њиховог извршавања, износ подстицаја, висина накнаде за покриће трошкова, као и остала питања од значаја за извршавање права и обавеза.

Члан 15.

Корисник подстицаја из члана 3 овог правилника доставља министарству извештај о реализацији који садржи податке којима доказује да је спровео све планиране активности, као и доказе о наменском коришћењу средстава остварених по основу подстицаја.

Рок за достављање извештаја из става 1 овог члана утврђује се уговором из члана 14. став 2.

Члан 16.

Уз извештај из члана 15 овог правилника корисник подстицаја доставља ЛССР коју одобрава евалуациона комисија коју образује министар надлежан за послове пољопривреде (у даљем тексту: министар).

Евалуациона комисија из става 1. овог члана врши оцену ЛССР у складу са Критеријумима бодовања (Прилог.....) и даје предлог **за доделу подстицаја** директору Управе.

Комисија одобрава ЛССР који су оцењени са више од **80 бодова**.

Члан 17.

Подстицаји из члана 3. став 1. тачка 1) овог правилника исплаћују се из два дела, и то: 1) 30% по потписивању уговора из члана 14. овог правилника; 2) 70% по оцени извештаја из члана 15. став 1. овог правилника од стране Управе.

Подстицаји из члана 3. став 1. тачка 2) овог правилника исплаћују се авансно по потписивању уговора из члана 14. овог правилника.

За подстицаје из члана 3. став 1. тачка 1) корисник може да прими укупну подршку од максимално 800.000,00 динара

За подстицаје из члана 3. став 1. тачка 2) корисник може да прими укупну подршку од максимално 600.000,00 динара

Члан 18.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

Прилог 1.

Образац број 1

ПРИЈАВА НА КОНКУРС ЗА ОДОБРАВАЊЕ ПОДСТИЦАЈА ЗА ПРИПРЕМУ ЛОКАЛНИХ СТРАТЕГИЈА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ПАРТНЕРСТАВА ЗА ТЕРИТОРИЈАЛНИ РУРАЛНИ РАЗВОЈ (LEADER ПРИСТУП) У _____ ГОДИНИ

I ОСНОВНИ ПОДАЦИ О УДРУЖЕЊУ (ПАРНЕРСТВУ)	
Назив удружења (партнерства)	
Матични број удружења (партнерства)	
ПИБ	<input type="text"/>
Име и презиме заступника, е- mail адреса и број телефона – удружења (партнерства)	
Име, презиме, функција, е- mail адреса и број телефона контакт особе (уколико то није заступник партнерства)	
II ПОДАЦИ О СЕДИШТУ УДРУЖЕЊА (ПАРНЕРСТВА)	

Округ			
Град/општина			
Насеље			
Поштански број			
Улица и број			
Телефон/фах			
Е-mail адреса			
Web страница			
III ПОДАЦИ О БРОЈУ ЖИРО РАЧУНА			
Назив банке			
Број жиро рачуна			
IV ОПИС ПАРНЕРСТВА			
Назив ЈЛС чија насеља су укључена у партнерство (поређати по алфавитном реду *убацити редове по потреби)			
Укупан број становника територије партнерства	Број становника		
Укупан број становника ЈЛС у партнерству (поређати по алфавитном реду *убацити редове по потреби)	ЈЛС	Број становника	
	1.		
	2.		
Попис насеља и број становника по насељу за сваку ЈЛС у партнерству (поређати по алфавитном реду *убацити редове по потреби)	ЈЛС	Насеља унутар ЈЛС	Број становника (за свако насеље)

V СТРУКТУРА ПАРТНЕРСТВА				
Место и датум оснивања партнерства				
Број оснивача партнерства				
Број чланова партнерства				
Број чланова партнерства из јавног сектора				
Број чланова партнерства из цивилног сектора				
Број чланова партнерства из привредног сектора				
VI ТЕЛА ПАРТНЕРСТВА				
Име и презиме председника партнерства				
Име и презиме менаџера партнерства				
Чланови Управног одбора партнерства (убацити редове по потреби)				
Име и презиме	Адреса пребивалишта	Пол (М/Ж)	Институција /предузеће коју члан представља у партнерству	Сектор Јавни/ Цивилни/Привредни

А.	РЕАЛИЗОВАНИ ТРОШКОВИ	ОПИС АКТИВНОСТИ (сврха активности, место одржавања, број учесника)	Износ	Назив добављача
1.	<i>Трошкови настали у току припремних активности на формирању партнерства</i>			
1.1.				
1.2.				
1.3.				
...				
Укупно				
Б	ПЛАНИРАНИ ТРОШКОВИ			
2.1.	<i>Оперативни трошкови</i>			
2.2.				
2.3.				
...				
Укупно				
3.	<i>Трошкови израде ЛСРР</i>			
3.1.				
3.2.				
3.3.				
...				
Укупно				
УКУПНО ТРОШКОВИ				

VII
Изјава подносиоца захтева за одобравање

ИЗЈАВА

Овим потврђујем под пуном законском, моралном, материјалном, кривичном и сваком другом одговорношћу, да подносилац овог захтева сходно Правилнику о подстицајима за припрему локалних стратегија руралног развоја партнерстава за територијални рурални развој LEADER приступ :

- нема нереализованих инвестиција за које су евентуално одобрена подстицајна средства на основу прописа којима се уређују подстицаји у пољопривреди и руралном развоју у претходној календарској години;

- нема доспелих неизмирених дуговања према министарству надлежном за послове пољопривреде, по основу раније остварених подстицаја, субвенција и кредита, до дана подношења захтева;

- за предметну инвестицију не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације) односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја по неком другом основу,

Потпис односно овера подносиоца захтева за одобравање

Под пуном законском, моралном, материјалном, кривичном и сваком другом одговорношћу ИЗЈАВЉУЈЕМ да сам пре попуњавања обрасца исти пажљиво прочитао и разумео, као и да су сви наведени подаци тачни.

V

Евентуалне напомене одговорне особе партнерства:

_____
_____
_____

У _____, _____ године.

Име и презиме подносиоца (Овлашћене особе за заступање партнерства):

_____
(попунити читко штампаним словима)

Својеручни потпис односно овера подносиоца захтева за одобравање:

_____

М.П.

Напомена:

Читко попуњен и потписан односно оверен образац захтева са прописаном документацијом доставља се у затвореној коверти, на адресу: Министарство пољопривреде и заштите животне средине - Управа за аграрна плаћања, 11050 Београд, Булевар краља Александра 84, са знаком: "Захтев за одобравање подстицаја за припрему локалних стратегија руралног развоја партнерстава за територијални рурални развој (LEADER приступ) ".

Прилог ...

ОБАВЕЗНИ ЕЛЕМЕНТИ И ПРЕПОРУКЕ ЗА ИЗРАДУ ЛОКАЛНЕ СТРАТЕГИЈЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

Препоруке за израду ЛРС

1. Дефиниција/опис подручја и популације обухваћене стратегијом

а. Опште географске и административне карактеристике подручја (површина и границе подручја, број јединица локалне самоуправе и насеља, број становника, рељефне и климатске карактеристике), културна, историјска, природна баштина, стање друштвене и комуналне инфраструктуре и слично.

б. Привредне карактеристике подручја (главне привредне делатности, стање привреде, тржиште радне снаге и слично)

ц. Стање и трендови у руралном подручју - демографске и социјалне карактеристике подручја (број и густина становника, демографска кретања, образовна структура становништва, школство и култура)

2. Анализа развојних потреба и потенцијала подручја, укључујући SWOT анализу

(Снаге, слабости, могућности и претње подручја партнерства)

3. Опис стратегије и њених циљева

а. Опис интегрисаног и иновативног карактера стратегије и хијерархије циљева, укључујући јасне и мерљиве показатеље/индикаторе за резултате

б. Опис кохерентности стратегије са релевантним националним програмима и Стратегијама.

в. Опис тема планираних пројеката

г. Опис одабира пројеката на нивоу партнерства (начин одабира пројеката, критеријуми, састав комисије за одабир пројеката)

4. Опис процеса укључивања свих заинтересованих страна и шире друштвене заједнице у развој стратегије

а. Опис учешћа различитих интересних група у израду ЛРС и примена начела »одоздо према горе«

б. Опис партнерства

5. Акциони план спровођења ЛСРР (у форми табеле), који треба да садржи:

- а. Приоритетну тему / област
- б. Циљ
- ц. Назив активности/ пројекта
- д. Време реализације
- ђ. Потенцијални корисници подршке
- е. Извори финансирања
- ж. Вредност пројекта

Акциони план треба да садржи и опис :

- а. Начина праћења спровођења ЛСРР (начина управљања, спровођења надзора спровођења и оцењивања успешности спровођења стратегије)
- д. Индикатора за мерење учинка спровођења ЛРС

6. Опис капацитета за спровођење ЛСРР

- а. Људски капацитет за спровођење ЛСРР
- б. Финансијски капацитет за спровођење ЛСРР
- ц. Искуство у спровођењу пројеката изван мере ЛЕАДЕР

7. Финансијски план који садржи детаљне информације о трошковима за реализацију спровођења ЛСРР

- ЛРС треба да садржи до 60 страница, фонт TimesNewRoman 12.
- Све податке и образложења која не могу бити наведени унутар 60 страница, а имају велику важност за појашњење/образложење навода и података у ЛСРР потребно је навести у прилозима ЛСРР.

Прилог ...

Критеријуми бодовања за оцену квалитета ЛСРР

Главни критеријуми селекције

Редни број	Критеријум	Максималан број бодова
1	Припрема ЛСРР	12
2	Усклађеност ЛСРР са карактеристикама и потребама подручја партнерства	12
3	Усклађеност ЛСРР с надређеним стратешким документима	8
4	Квалитет партнерства	25
5	Способност реализације ЛСРР	14
6	Одрживост и иновативност ЛСРР	15
7	Стварање нових радних места	8
8	Искуство чланова партнерства у спровођењу пројеката финансираних из других извора финансирања	6
	Укупно	100

Критеријуми бодовања за оцену квалитета ЛСРР-а

Редни Број	Критеријум/под критеријум		Бодови	
1	Припрема ЛСРР			12
1.1	Равноправна заступљеност представника јавног, приватног и цивилног сектора у припреми ЛСРР	ако „да” 5 ако „не” 0	5	
1.2	Укљученост жена у припреми и ЛСРР	ако „да” 5 ако „не” 0	5	
1.3	Укљученост угрожених социо – економских група у припреми и ЛСРР	ако „да” 2 ако „не” 0	2	

2	Усклађеност ЛСРР са карактеристикама и потребама подручја партнерства			12
2.1	SWOT анализа	ако је „50% и више чињеница из SWOT анализе доказиво подацима основне анализе” 3 ако „не” 0	3	
2.2	Циљеви доприносе решавању проблема	ако „су показатељи за мерење достизања циљева мерљиви SMART анализом” 3 ако „не” 0	3	
2.3	Мере доприносе остварењу циљева	ако „остварују 50% и више потреба истакнутих SWOT анализом” 6 ако „не” 0	6	
3	Усклађеност ЛСРР с надређеним стратешким документима			8
3.1	усклађеност ЛСРР-а са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја	ако „су предложени циљеви/приоритети/мере у ЛСРР усклађени са на националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја” 5 ако „не” 0	5	
3.2	усклађеност ЛСРР-а са регионалном/локалном развојном стратегијом	ако „су предложени циљеви/приоритети/мере у ЛСРР усклађени са регионалном/локалном развојном стратегијом” 3 ако „не” 0	3	
4	Квалитет партнерства			25
4.1	насеља у партнерству на подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	Партнерство има до 30% насеља у ПОУРП	0	
		Партнерство има од 30 до 50% у ПОУРП	2	
		Партнерство има више од 50% насеља у ПОУРП	3	
		Партнерство има преко 50% насеља на подручјима заштићених природних добара	5	
4.2	Број ЈЛС-а партнерства	Партнерство обухвата делове/подручја до 2 ЈЛС	1	
			3	

		Партнерство обухвата делове/подручја од 3 ЈЛС		
4.3	Број становника партнерства	Партнерство има до 20.000 становника	1	
		Партнерство има од 20.000 – 40.000 становника	2	
		Партнерство има више од 40.000 становника	3	
4.4	представници цивилног и приватног сектора у управљачком телу партнерства	у управљачком телу партнерства има до 55% представника цивилног и приватног сектора	1	
		у управљачком телу партнерства има од 55 до 60% представника цивилног и приватног сектора	2	
		у управљачком телу партнерства има више од 60% представника цивилног и приватног сектора	3	
4.5	Заступљеност жена у управљачком телу партнерства	у управљачком телу партнерства има до 20% жена	2	
		у управљачком телу партнерства има 20 – 40 % жена	3	
		у управљачком телу партнерства има више од 40% жена	4	
4.6	Заступљеност младих до 30 година у управљачком телу у управљачком телу партнерства	има до 2 особе млађе од 30 година	1	
		има до 3 особе млађе од 30 година	2	
		има више од 4 особе млађе од 30 година	3	
4.7	број чланова партнерства	Партнерство има до 20 чланова	2	
		Партнерство има 20 – 40 чланова	3	
		Партнерство има више од 40 чланова	4	
5	Способност реализације ЛСПР			14

5.1	менаџер/управник партнерства има завршену вишу или високу школу	ако „да” 2 ако „не” 0	2	
5.2	менаџер/управник партнерства има минимално 2 године радног искуства из области израде стратешко – планске документације и / или вођења развојних пројеката и / или вођења пројеката ИПА програма	Ако „да” 3 ако „не” 0	3	
5.3	Обављена промоција, анимација и консултације (П/А/К) са заинтересованим странама на територији партнерства	ако „да” 4 ако „не” 0	4	
5.4	у финансирању имплементације стратегије учествују јединице локалне самоуправе	ако „да” 5 ако „не” 0	5	
6	Одрживост и иновативност ЛСРР			15
6.1	утицај на животну средину	ако „ЛСРР има јасно одређене циљеве, приоритете и мере одрживог развоја и очувања животне средине” 3 ако „не” 0	3	
6.2	Коришћење локалних ресурса	ако „је мерама/пројектима предвиђено коришћење локалних ресурса” 3 ако „не” 0	3	
6.3	Коришћење обновљивих извора енергије	ако „је мерама/пројектима предвиђено коришћење обновљивих извора енергије” 3 ако „не” 0	3	
6.4	Енергетска ефикасност	ако „мере/пројекти доприносе енергетској ефикасности” 3 ако „не” 0	3	
6.5	истраживање и развој нових производа	ако „мере/пројекти доприносе истраживању и развоју нових производа” 3 ако „не” 0	3	
7	Стварање нових радних места			8

7.1	предвиђене мере у ЛСРР подстичу развој предузетништва	ако „да” 8 ако „не” 0	8	
8	Искуство чланова партнерства у спровођењу пројеката финансираних из националних, ЕУ и других извора финансирања			6
8.1	Искуство у реализацији ЕУ и међународних пројеката	најмање два реализована пројекта финансирана ЕУ и међународним средствима у претходне две године где је члан партнерства био партнер на пројекту	4	
8.2	Искуство у реализацији националних пројеката	најмање пет реализованих пројекта у претходне две године финансираних средствима државног буџета и/или буџета АП/ЈЛС где је члан партнерства био партнер на пројекту	2	
	Укупно			100

Прилог...

ЛИСТА ПРИХВАТЉИВИХ ТРОШКОВА ЗА МЕРУ ПРИПРЕМА ЛОКАЛНИХ СТРАТЕГИЈА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ПАРТНЕРСТАВА ЗА ТЕРИТОРИЈАЛНИ РУРАЛНИ РАЗВОЈ (LEADER ПРИСТУП)

	Активност	Трошак	Лимит
	Анимација;	Израда и умножавање докумената за формирање партнерства	
		Услуге снабдевања учесника храном и пићем	

1. Припремне активности за формирање Партнерства	Припрема документације за формирање партнерства	Трошкови превоза (коришћење службеног или приватног возила у службене сврхе; коришћење јавног превоза - аутобус,	100.000,00 дин.
	Организација припремних састанака за формирање партнерства	Режијски трошкови (интернет, телефон, канцеларијски материјал)	
		Остали трошкови	
2. Припрема ЛСРР			
2. 1. Оперативни трошкови за израду и разраду ЛСРР	Анимација;	Услуге снабдевања учесника храном и пићем	200.000,00 дин.
	Организација припремних састанака за израду стратегије	Трошкови превоза (коришћење службеног или приватног возила у службене сврхе; коришћење јавног превоза - аутобус,	
		Режијски трошкови (интернет, телефон, канцеларијски материјал)	
		Остали трошкови	
2.2. Израда и разрада ЛСРР Партнерства	Прикупљање и анализа података, анализа територије, SWOT анализа,	Трошкови ангажовања експерата на изради ЛСРР	500.000,00 дин

	израда акционог плана, и друге активни на изради ЛСРР		
3. Имплементација ЛСРР који укључују и трошкове везане за рад Партнерства.	Трошкови везани за рад партнерства	Трошкови превоза (коришћење службеног или приватног возила у службене сврхе; коришћење јавног превоза – воз, аутобус, авион – економска класа)	
		Дневнице	
		Смештај	
		Накнаде и котизације	
		Плата менаџера партнерства	
	Режијски трошкови (Телефон и интернет, струја, вода, грејање плин, ТВ претплата и остали режијски трошкови)		
	Потрошни канцеларијски материјал (папир, спајалице, оловке, канте за отпатке и слично)		
	Канцеларијска опрема (ормар, сто, столице, фијокар, чивилук за гардеробу, телефонски апарат, фотокопирни уређај, факс уређај, фотоапарат)		

		Рачунарска опрема (стони рачунар, преносни рачунар – лап - топ, штампач, скенер, пројектор)	
		Услуге књиговодственог стручњака	
		Услуге правног стручњака	
	Имплементација пројеката	Трошкови имплементације приоритетних пројеката одабраних од стране Комисије за одабир пројеката Партнерстава	600. 000,00 дин

Прилог ...

ИЗЈАВА ПОДРШКЕ ЗА ТЕРИТОРИЈУ ПАРТНЕРСТВА

Као овлашћени представник општине _____, својим потписом саглашавам се са постојањем Партнерства за територијални рурални развој у општини _____, те потврђујем да ми је представљен списак насеља које треба да дефинишу територијалну границу партнерства: _____, као и да сам сагласан са предлогом који ми је представљен у погледу насеља која ће бити обухваћена партнерством (наведених у даљем тексту) које припадају општини. Потврђујемо да смо детаљно упознати са детаљима конкурса, посебно са делом везаним за преклапање територије.

Списак насеља:

Насеље	Општина

(Напомена: Табела се проширује према потреби)

Датум:

Потпис:

МП

Прилог ...

Изјава чланова групе за планирање о одобрењу Локалне стратегије руралног развоја

Ми доле потписани, као чланови Групе за планирање Партнерства за територијални рурални развој _____, потписивањем обрасца одобрења ЛСРР, потврђујемо да је представљена Локална стратегија руралног развоја горе наведеног партнерства која је израђена у складу са препорукама за израду ЛСРР и да потписивањем овог обрасца подржавамо садржину израђене ЛСРР.

Под пуном кривичном и материјалном одговорношћу потврђујемо да је овај образац потписан од стране просте већине чланова групе за планирање

Ред. бр.	Име и презиме (штампаним словима)	Организација	Сектор (јавни, пословни, цивилни)	Насеље/МЗ/Општина	Потпис

(Напомена: Табела се проширује према потреби)

Датум:

Место:

Образац ...

Пријава на Јавни конкурс за финансирање/ приоритетних пројеката Партнерстава за територијални рурални развој – LEADER приступ у 2017. години (у даљем тексту Партнерства).

Подаци о подносиоцу пријаве, меморандум

**МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**

ул. Немањина 22-26

1100 Београд

У прилогу вам достављамо потребну документацију за учешће на Јавном конкурс у 2017. години, и то:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5

6.....

Датум:

Име и презиме, функција:

својеручни потпис одговорног лица :
(оверен печатом подносиоца пријаве)

Образац ...

**ПРИЈАВА
ЗА ФИНАНСИРАЊЕ ПРОЈЕКТА**

по јавном конкурсy Министарства пољопривреде и заштите животне средине за доделу средстава за финансирање пројекта Партнерстава за територијални рурални развој – LEADER приступ у 2017. години

I ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ПРИЈАВЕ		
1.	Пун назив подносиоца пријаве (како је наведено у акту о регистрацији)	
2.	Година оснивања	
3.	Број и датум важеће регистрације (број и датум Решења издатог од АПР)	
4.	Матични број	
5.	ПИБ	
5а	Број рачуна	
6.	Седиште и адреса удружења/ партнерства	
7.	Општина/Град и поштански број	
8.	Број фиксног телефона удружења/ партнерства	
9.	Е-mail адреса	
10.	Web-site	
11.	Име и презиме заступника, број фиксног и мобилног телефона	
12.	Функција коју заступник има у организацији	
13.	Контакт особа (име и презиме, функција у	

	удружењу, функција у пројекту, контакт телефон)	
<p align="center">Штампани и својеручни потпис одговорног лица оверен печатом подносиоца пријаве</p>		

II Општи подаци о Пројекту

НАПОМЕНА: У датом формулару доставити само основне тражене податке, а детаљне податке доставити у Детаљном опису пројекта који је саставни део обавезне конкурсне документације.

Пун назив и седиште подносиоца пријаве:

Назив предлога пројекта:

Тематска област на коју се пројекат односи:

Износ потраживаних средстава (навести тачну суму према трошковима буџета):

Укупна вредност пројекта	Износ и проценат укупног износа који се тражи од Министарства пољопривреде и заштите животне средине по предметном конкурс		Суфинансирање (износ и проценат који се обезбеђује из других извора)	
	РСД	%	РСД	%

Подаци о другим изворима суфинансирања пројекта:

(поред назива, навести и износ и податке да ли су наведена средства већ обезбеђена или се очекују и сл.)
1.
2.

ИТД.

Општи и специфични циљеви пројекта и конкретан допринос пројекта у одабраној тематској области:

Локација –место/а (насеље, општина или град) у коме ће бити реализоване пројектне активности:

Временски оквир пројекта:

Трајање пројекта у месецима : _____ (навести број месеци)

Предвиђено време почетка и завршетка пројекта (навести месец у коме је предвиђено да започне пројекат и месец у коме се исти завршава):

Предуслови и ризици: (навести најважније предуслове и ризике)

Кратак опис пројекта (у највише 10 редова описати чиме се пројекат бави)

Навести врсте активности које реализација пројекта подразумева:

Врсте активности које реализација пројекта подразумева	Кратак опис активности:	Временски оквир (месеци реализације)
Активност:		
Активност:		
Активност:		
Активност: итд.		

Корисници пројекта - циљне групе којима је пројекат намењен, структура и број учесника/корисника: (У Детаљном опису пројекта доставити и податке на који начин је предвиђено учешће представника циљне групе - начин на који се позивају/укључују у пројекат, критеријуми одабира).

Очекивани резултат пројекта: (краткорочни и дугорочни)

Мерљиви индикатори и извори провере (нпр: одржана радионица; одштампана брошура, летак или постер; спроведена акција и др. За сваки од индикатора навести извор провере (нпр. за одржану радионицу – извор провере је списак учесника са основним подацима и својеручним потписима).

Одрживост пројекта (навести на који начин ће се пројектне активности наставити након реализације пројекта и истека уговора са Министарством).

Видљивост пројекта (навести податке о начину информисања јавности о планираним активностима пројекта, као и начину на који је предвиђења промоција пројекта)

Евалуација пројекта (како је предвиђена евалуација мерљивих индикатора и допринос крајњим корисницима)

Људски ресурси потребни за реализацију пројекта (набројати све особе из пројектног тима које ће учествовати у реализацији пројекта, са навођењем улога и кључних квалификација):

Име и презиме	Функција у пројектном тиму	Квалификације и референце
1.		
2.		
3.		
4.		
5. итд.		

III БУЏЕТ ПРОЈЕКТА

- У табели представити буџет пројекта по пројектним активностима, изражен по врсти трошкова које су детаљније описане у Листи прихватљивих трошкова. Додати онолико редова колико је потребно да би се новчано исказале све врсте предвиђених трошкова.
- Све трошкове треба приказати у бруто износима и искључиво у динарима.

БУЏЕТ ПРОЈЕКТА (Финансијски план)		
А.	ПЛАНИРАНИ ПРИХОДИ	Укупно:
1.	Министарство пољопривреде и заштите животне средине	
2.	Други донатори (навести који)	
3.	Сопствени приходи	
4.	ОСТАЛО (навести)	
	УКУПНО приходи:	
Б.	ПЛАНИРАНИ ТРОШКОВИ	Укупно:
1.	Трошкови људских ресурса	

1.1.		
1.2.		
1.3.		
2.	Трошкови пројектних активности	
2.1.		
2.2.		
2.3.		
2.4.		
2.5.		
3.	Административни трошкови	
3.1.		
3.2.		
	УКУПНО ТРОШКОВИ	

РАСПОДЕЛА ОБЕЗБЕЂЕЊА ПОТРЕБНИХ ТРОШКОВА		
	Врсте трошкова	
А.	Трошкови који представљају учешће партнерства као носиоца пројекта (навести врсту трошкова и број буџетске ставки/е из претходне табеле)	ИЗНОС
Б.	Трошкови који се обезбеђују из других извора	ИЗНОС

	(навести врсту трошкова и број буџетске ставки/е из претходне табеле)	
Б.	Трошкови потраживани од Министарства (навести врсту трошкова и број буџетске ставки/е из претходне табеле)	ИЗНОС
1.	<i>Трошкови људских ресурса</i>	
1.1.		
1.2.		
1.3.		
2.	<i>Трошкови пројектних активности</i>	
2.1.		
2.2.		
2.3.		
2.4.		
2.5.		
3.	<i>Административни трошкови</i>	
3.1.		
3.2.		
	<i>УКУПНО трошкови</i>	

За сваки трошак који је исказан у табеларном прегледу дати детаљан опис. У наративном опису буџета пројекта детаљно се описује, образлаже и приказује структура трошкова за сваку буџетску ставку посебно (навести број из табеле и назив сваког трошка), који се састоји од мерљивих показатеља - јединица за обрачун сваког појединачног трошка у зависности од његове природе (комад, литар, км, сат, дан, месец, радионица итд).

Шифра	Назив трошка	Детаљан опис трошка и мерљиви показатељи – јединица за обрачун (комад, литар, км, сат, и сл)
1.	Трошкови људских ресурса	
1.1.		
1.2.		
1.3.		
итд		

V ИЗЈАВА НОСИОЦА ПРОЈЕКТА

Ја, доле потписани, одговоран за пројекат _____ (уписати назив пројекта) у име партнерства _____ (уписати назив партнерства) – као носиоца пројекта потврђујем да су:

- (а) информације изнете у предлогу пројекта тачне;
- (б) да средства потраживана за наведене намене нису обезбеђена из других извора
- (в) да носилац пројекта и особе предвиђене за реализацију пројекта имају професионалне компетенције и наведене квалификације.

Име и презиме:	
Функција у партнерству:	
Потпис и печат одговорног лица:	
Датум и место:	